

Bevindingen Verkenning aanpassing wettelijke kaders t.b.v. versnelling voorbereidingsprocedures energie- en grondstoffeninfrastructuur - 31 januari 2023

Van: Ministerie van EZK – PIDI / Bestuurlijk-Juridische Werkgroep

Betreft: Verkenning versnellende wetgevingsopties besluitvormingsprocedures

Inhoud

1. Introductie / vraag	1
2. Opgehaalde wettelijke versnellingsopties	2
3. Selectie opties.....	3
4. Wetgevingslijnen	5
5. Vervolg	7
BIJLAGE 1: Groslijst procedurele versnellingsopties die aanpassing wetgeving vragen	9
BIJLAGE 2: Zeefmethodiek selectie wettelijke versnellingsopties.....	21
BIJLAGE 3: Selectie wettelijke versnellingsopties	22
BIJLAGE 4: Schema scope verkenning wettelijke versnellingsopties	28
BIJLAGE 5: Overzicht overwegingen en mogelijke projectenscope overgebleven opties	29
BIJLAGE 6: Proces-procedureschema overzicht overgebleven versnellingsopties	30

1. Introductie / vraag

- Deze notitie beschrijft de resultaten van een Verkenning naar procedurele versnellingsopties voor de realisatie van energie-infrastructuurprojecten (augustus 2022-januari 2023). Het gaat hier om de vraag welke versnelling met wetgeving bereikt kan worden, naast allerlei andere 'binnenwettelijke' versnellingsmogelijkheden.
- Er is onder meer bij stakeholders een range aan 'wettelijke' versnellingsopties geïnventariseerd (zie **bijlage 1**). Achterliggend oogmerk is: snellere besluitvorming gelet op de energiecrisis en het halen van klimaatdoelen door de industrie. Directe aanleiding is het Coalitieakkoord waarin wordt aangekondigd dat voor grootschalige infrastructurele projecten van nationaal belang een versnelling wordt gezocht door een aanpak zoals in de Crisis- en herstelwet (Chw)¹, alhoewel de projectenscope van de verkenning breder is.
- In vergelijking met 'binnenwettelijke' versnellingsmogelijkheden leveren opties die wetsaanpassing vragen veelal een relatief geringe versnelling op. In de afgelopen decennia zijn de wettelijke procedures al geoptimaliseerd en verwerkt in de Omgevingswet (Ow, waarin de Chw is opgenomen) en in de Algemene wet bestuursrecht (Awb).²
- Desondanks zijn (uitgaande van het overzicht in bijlage 1) enkele pakketten van mogelijke versnellingsopties bepaald (zie H3). Deze zijn gebaseerd op de volgende selectiestappen:
 - Zeef 1: levert het wat op?
 - Zeef 2: zijn er (internationaalrechtelijke) juridische belemmeringen (rechtmatigheid)?
 - Zeef 3: welke pakket van overgebleven maatregelen is doelmatig, doeltreffend en proportioneel?
- Vervolgens is bekeken aan welke wetgevingslijnen kan worden gedacht (zie H4).

Vooraf → buiten de scope van de verkenning, maar wel belangrijk verband

- → de programmering en prioritering van MIEK-projecten en de wens om MIEK-proces een wettelijke basis te geven. Dit wordt separaat uitgewerkt maar er is wel een belangrijk verband: de procedurele versnellingen moeten in ieder geval ten goede komen aan de prioritaire MIEK-projecten.
- → procedures voor de verlening van omgevingsvergunningen voor bedrijven die van de energie-infra gebruik gaan maken (omgevingsvergunningen 'binnen de poort', met name voor die bedrijven waarvoor maatwerkafspraken worden gemaakt). Enkele procedurele versnellingsopties zijn ook toepasbaar op vergunningenprocedures voor deze bedrijven. Het gaat met name om de bezwaarprocedure (is niet aan de orde bij de RCR/projectprocedure)³ en de beroepsprocedure.

¹ Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst – coalitieakkoord 2021-2025, VVD, D66, CDA, ChristenUnie, 15 december 2021 – blz 11.

² De meeste 'versnellingsmogelijkheden' uit de Crisis- en herstelwet (Chw) zijn in de Omgevingswet (Ow) opgenomen. Bij de Verkenning naar wettelijke versnellingsopties is de Ow als referentie gehanteerd, ervan uitgaande dat deze per 1 januari 2024 in werking treedt.

³ Het geldt ook niet voor procedures waarop de provinciale coördinatieregeling (PCR) wordt toegepast, zoals voor de verduurzaming van Tata Steel aan de orde lijkt te zijn. Het overleg hierover met het Ministerie van IenW loopt nog.

- **Bijlage 4** geeft een schematisch overzicht van de scope gebaseerd op de vraag of wetgeving al dan niet aan de orde is.

Wat is versnelling?

- Tijdens de Verkenning bleek dat onder versnelling niet altijd hetzelfde wordt verstaan. Het bleek lastig een standaard 'baseline' en 'nulsituatie' voor procedures te bepalen waartegen versnellingsopties kunnen worden afgezet.
- Wel is bekeken ('expert judgement') of door een andere inrichting van procedures of het laten vervallen of anders inrichten van procedurestappen of procedurele vereisten:
 - procedurele doorlooptijden kunnen worden verkort;
 - potentiële vertragingen kunnen worden voorkomen.

2. Opgehaalde wettelijke versnellingsopties

- **Bijlage 1** bevat een overzicht van de opgehaalde versnellingsopties. Deze zijn de afgelopen periode geïnventariseerd (augustus 2022-januari 2023). Daarin staat ook wat het achterliggende probleem is, wat de versnellingsopties zijn, argumenten om die al of niet te in te voeren en een indicatie van de tijdswinst die de optie oplevert.
- De opties volgen onder meer uit een aantal problemen en aandachtspunten die tijdens de verkenning door stakeholders naar voren zijn gebracht. Kortgezegd hebben deze betrekking op:
 - duidelijkheid over de status en het nationale belang en de nut en noodzaak van projecten voor de energietransitie (zodat daar geen discussie over is);
 - de soms lange duur van de verkenningenfase, vooral voor onderzoek (om onzekerheden en procedurele risico's uit te sluiten) en participatie terwijl dit niet altijd opportuun is of wat oplevert (omdat er geen alternatieve tracés of locaties zijn);⁴
 - bezwaar- en vooral beroepsprocedures → kunnen veel tijd kosten;
 - ruimtelijke reserveringen voor duurzame energie-infrastructuren → zijn deze up-to-date? Dit wordt in het kader van het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) nader bekeken;
 - de stikstofproblematiek (in dit kader verder buiten beschouwing gelaten);
 - enkele overige punten, zoals vergunningenprocedures voor kleinere activiteiten (bijv. trafohuisjes), de mogelijkheden die bestaande experimenteerbepalingen in de energiewetgeving en de Ov bieden, lange gedoogplichtenprocedures en mogelijkheden om tracés te combineren met natuuropgaven.
- Deze opties komen o.m. uit de versnellingsateliers van PIDI⁵, onderzoeken van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG – over bezwaar en beroep)⁶, van TenneT, Gasunie, VNO-NCW, de Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE) en vanuit overheidservaringen (nationaal en decentraal) met procedures zoals de rijkscoördinatieregeling (RCR).
- Een groot deel van de geïnventariseerde opties zijn door AT Osborne geordend.⁷ Voor zover dat in deze fase mogelijk was is dat gedaan aan de hand van de vragen uit het Integraal Afwegingskader (IAK). Het gaat hier om opties die tot begin november 2022 naar voren zijn gebracht. Daarna zijn nog opties en inzichten opgekomen die wel in deze notitie staan, maar niet in het rapport van AT Osborne.⁸
- Grofweg hebben de opgehaalde versnellingsopties betrekking op:
 - a. belang/status van projecten/nationaal belang (RCR/projectprocedure);
 - b. participatie en de verkenningenfase;
 - c. bezwaar;
 - d. beroep;
 - e. overige punten.

⁴ Er wordt wel breed erkend dat participatie later in de procedure tijdswinst kan opleveren, evenals draagvlak en nieuwe inzichten.

⁵ Versnellingsateliers werden in zomer 2022 door PIDI georganiseerd voor elk van de CES-clusters om met alle betrokken stakeholders binnen- en buitenwettelijke versnellingsopties te verkennen.

⁶ Het betreft twee rapporten (op 29 september 2022 aangeboden aan de Tweede Kamer) die in opdracht van de ministeries van BZK en EZK zijn opgesteld:

- Versnelling van rechtsbescherming in het omgevingsrecht: de procedure in bezwaar - Vakgroep Staatsrecht, Bestuursrecht en Bestuurskunde Rijksuniversiteit Groningen, 2022;

- Versnelling van rechtsbescherming in het omgevingsrecht: de procedure bij de bestuursrechter - Vakgroep Staatsrecht, Bestuursrecht en Bestuurskunde Rijksuniversiteit Groningen, 2022.

⁷ Verkenning wetgevingsmogelijkheden aanpassingen procedures energie- en grondstoffeninfrastructuur, 28 november 2022

⁸ Tot op het laatste moment zijn opties opgekomen, waardoor deze niet allemaal op dezelfde wijze zijn bekeken of zijn teruggelegd bij alle stakeholders. Over enkele vinden nog gesprekken plaats zoals met de NVDE. Deze notitie bevat dus én aanvullende opties en bevat de weging van door AT Osborne in kaart gebrachte opties en de aanvullende opties. Ook zijn er voortschrijdende inzichten omtrent de mogelijke versnelling in de verkenningenfase.

3. Selectie opties

Om na te gaan welke opties kansrijk zijn, worden drie 'zeven' gebruikt (zie ook **bijlage 2**):

- Eerste zeef: optie versnelt niet of nauwelijks, de betrokken situatie komt weinig voor, of de opties past toch binnen de huidige wettelijke kaders. Opties die op deze zeef blijven liggen kunnen afvallen.
- Tweede zeef (rechtmatigheid): de overblijvende opties zijn getoetst aan (inter)nationale rechtsbeginselen en Europese materiële regels. Opties die op deze zeef blijven liggen vallen (voor de korte termijn) ook buiten de boot.
- Derde zeef: overblijvende opties zijn - voor zover nu mogelijk - in samenhang beoordeeld op doeltreffendheid, doelmatigheid en proportionaliteit.⁹ Hier speelt ook de vraag hoe de opties zich verhouden tot (niet juridisch) Rijksbeleid over processen en procedures, met name over burgerparticipatie.¹⁰ De doelmatigheid en proportionaliteit worden (nader) bepaald door de urgentie en de omvang van de projecten, gelet op de klimaatdoelen en de energiecrisis. Voorondersteld mag worden dat de MIEK-projecten deze urgentie hebben. Voor zover projecten (nog) niet onder het MIEK zijn gebracht, moet dan nog moeten worden onderbouwd. De proportionaliteit vraagt nog om verdere analyse in samenspraak met stakeholders. Politieke haalbaarheid en draagvlak bepalen uiteindelijk wat mogelijk is.

Beeld na zeef 1 en 2

Na toepassing van de eerste twee zeven blijven de volgende versnellingsopties over (zie ook **bijlage 3**).

Algemeen:

- Wettelijke verankering toepassing RCR/projectprocedure voor meer typen duurzame energie-infraprojecten van nationaal belang dan nu aangewezen (en wellicht ook provinciaal belang). Dit levert weliswaar niet veel tijdswinst op, maar leidt tot een consistentie benadering voor alle energie-infraprojecten, ook die nu niet onder de RCR/projectprocedure vallen (met name waterstof). Ook staat het nationale dan wel provinciale belang dan vast - dat hoeft dan niet meer te worden aangetoond voor rijks- (of provinciale) regie.¹¹ Dit kan in ieder geval gelden voor projecten die nu bij rijkscoördinatiebesluit zijn aangewezen (waterstofgas en Delta Corridor en eventueel voor elektrolyzers¹²).
- Ruimtelijke reserveringen vastleggen voor energie-infraprojecten. Het gaat dan vooral om een update van de huidige reserveringen voor buisleidingen en wellicht over infrastructuur die op langere termijn nodig is. De realisatie van nieuwe reserveringen voor bijvoorbeeld hoogspanningsleidingen kosten veel tijd en inspanning en leveren naar verwachting geen versnelling op (eerder vertraging).

NB 1: Vaak zit de vertraging in onbekendheid met en discussies over de inzet van grondeigendoms-instrumenten of geschillen over planregiekosten e.d.

NB 2: In het kader van het Programma Energiehoofdstructuur (PEH) wordt bekeken of behoefte staat aan een update of aanvulling van ruimtelijke reserveringen. Doordat onderzoeken en processen bij PEH nog lopen, is deze optie niet op korte termijn in te zetten.

NB 3: Voor bestaande tracés gaat het niet om een versnellingsoptie (die infrastructuur ligt er immers al) maar om een extra bescherming.

Ten aanzien van de verkenningfase:

- Enkele onderdelen verkenningfase voor (bepaalde) duurzame energie-infraprojecten buiten toepassing verklaren die de Ow toevoegt t.o.v. de RCR: Het gaat dan om de mogelijkheid tot het aandragen door derden van mogelijke oplossingen voor de opgave, het op verzoek van derden (opnieuw) verplicht moeten inschakelen van onafhankelijke deskundigen, en de beslissing van bevoegd gezag over welke oplossingen in beschouwing worden genomen. Deze onderdelen zijn indertijd bij amendement inde Ow opgenomen.
- Participatieplicht¹³ buiten toepassing verklaren voor duurzame energie-infraprojecten waar participatie weinig zinvol en/of de impact op de fysieke leefomgeving klein is.
NB: Deze optie valt door de zeven heen, maar wordt begrensd door de kabinetsvisie over burgerbetrokkenheid bij de energietransitie waarover de Tweede Kamer binnenkort wordt geïnformeerd. In de kabinetsvisie staat overigens dat participatie niet moet worden gedaan als er geen ruimte voor is, dat wil zeggen als geen invloed kan worden uitgeoefend (anders kan participatie schadelijk zijn). Dit is mogelijk aan de orde voor urgente duurzame energie-infraprojecten, zeker als de locatie of het tracé al vast staat (er geen alternatieven zijn).

⁹ Deze beoordeling kan niet per optie plaatsvinden, omdat de weging anders kan uitvallen als verschillende opties samen worden genomen.

¹⁰ Eerste Kabinetsvisie burgerbetrokkenheid in de energietransitie – nog in concept – wordt binnenkort aangeboden aan de Tweede Kamer.

¹¹ MIEK-projecten, andere projecten waarvoor de RCR wordt toegepast, zoals voor wind-op-zee, hoogspanningsleidingen op land, gaswinningsprojecten en CCS.

¹² Wordt in het kader van PEH beschouwd.

¹³ Op dit moment is geen sprake van een participatieplicht. De Ow geeft participatie een wettelijk basis. Daarbij gaat het feitelijk om een motiveringsplicht waarin het bevoegd gezag dan wel de initiatiefnemer (afhankelijk van de situatie) moet motiveren wat met resultaten van participatie is gedaan. De vormgeving is vrij.

- Buiten toepassing verklaren verplichte verkenningenfase voor (bepaalde) duurzame energie-infraprojecten¹⁴ met weinig ruimtelijke of milieugevolgen en/of waar tracés en/of locaties al bekend zijn. Dit kan voor die projecten een aanzienlijke tijdswinst opleveren.¹⁵ Deze optie omvat ook de twee hierboven genoemde opties, die immers deel uitmaken van de verkenningenfase.

Ten aanzien van planuitwerkingsfase:

- Aanpassen van de coördinatieprocedure in afd. 3.5 Awb voor die besluiten (vergunningen en evt. ruimtelijke inpassing) die niet mee gaan in de RCR/projectprocedure. Hierdoor wordt het ook buiten de RCR/projectprocedure om makkelijker regie te voeren op de benodigde toestemmingen.

Ten aanzien van bezwaar en beroep:

- Mogelijke versnellingen bezwaar, (niet aan de orde in RCR/projectprocedure): afschaffen bezwaar, bezwaarprocedure facultatief in aangewezen gevallen, invoeren relativiteitsvereiste en/of strakkere termijnen.
- Versnellen door beperking aantal instanties (RUG):
 - beroep in eerste en hoogste instantie in aangewezen geschillen;
 - geen verlot voor hoger beroep;
 - verkorting motivering of cassatie in hoger beroep;

Deze opties hebben vooral betrekking op procedures voor omgevingsvergunningen voor bedrijven die op duurzame energie-infra worden aangesloten ('binnen de poort') – levert naar verwachting gemiddeld 1,5 jaar versnelling op in geval van beroep.
- Rechtbank als hoogste rechter bij 'eenvoudige' zaken. Eenvoudige zaken worden door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) in eerste en enige aanleg behandeld. Dit kost tijd en verdringt de behandeling van grote zaken.
- Verbod op indienen pro forma beroep.¹⁶ Dat betekent dat de appellant binnen de geldende beroepstermijn van 6 weken moet aangeven waar het beroep betrekking op heeft. Dit kan ertoe leiden dat het beroep van meet af aan meer 'gefocust' is.

Ten aanzien van de realisatiefase

- Aanpassen van de coördinatieprocedure in afd. 3.5 Awb voor die besluiten (vergunningen en evt. ruimtelijke inpassing) die niet mee gaan in de RCR/projectprocedure. Hierdoor wordt het ook buiten de RCR/projectprocedure om makkelijker regie te voeren op de benodigde toestemmingen.
- Vergunningvrij maken van bepaalde activiteiten (vergunningplicht vervangen door algemene regels). Aan het eind van de keten lopen initiatiefnemers/regionale netbeheerders ertegenaan dat voor kleinere werken (bijv. aanleg trafohuisjes) met weinig impact op de omgeving toch nog vergunningen nodig zijn waarvoor vergunningprocedure moet worden doorlopen. De vergunningplicht wordt bepaald door de fysieke omvang van een werk; deze omvang zou iets ruimer kunnen worden gekozen.
- Vastleggen uitzondering bevoegdheid provincie voor de natuurtoestemming bij Minister van LNV voor waterstofprojecten (zoals thans voor aardgasnetwerk).
- Aanpassen procedure vestigen gedoogplichten (ongedaan verzwaring procedure onder de Ow).

Overig:

- Aanwijzen Minister van EZK als bevoegd gezag voor een nationale omgevingsplanactiviteit voor duurzame energie-infrastructuurprojecten in plaats van de Minister van BZK (in die gevallen dat het Rijk voor projecten bij wijze van regie buiten de projectprocedure zelf de ruimtelijke inpassing wil regelen).
- Vastleggen maximale beslistermijn van het bevoegd gezag inclusief de voorfase (het moment waarop die termijn begint moet nog worden bepaald), waarbij het uitmaakt of sprake is van besluiten op aanvraag of ambtshalve besluiten.
- Voor vergunningenprocedures binnen de poort moet met IenW worden bekeken wat versnellingsmogelijkheden zijn, waaronder de mogelijkheid om vergunningen op hoofdlijnen te verlenen, zodat de vergunningenprocedure door kan gaan zonder dat alle informatie over de uitvoering van een project al bekend is.

Inzet huidig regie-instrumentarium

- Voor een project van nationaal belang kan op grond van huidig recht worden afgeweken van de geldende planologische regels. Dan treedt de Minister van BZK in de plaats van het College van Burgemeester en Wethouders (art. 3.2, onder b, Besluit omgevingsrecht). Het gaat dan om projecten van nationaal belang waarvoor niet de projectprocedure geldt en waarbij dat belang toch niet op een 'doelmatige en doeltreffende wijze door het provinciebestuur of gemeentebestuur kan worden behartigd'.¹⁷ Dit kan van belang zijn voor bijvoorbeeld waterstofprojecten.

¹⁴ Gedacht kan worden aan projecten met een overstijgend algemeen belang. "common public interest" (zoals gehanteerd in Verordening 347/2013) of een ander criterium dat het belang en de aard van het project uitdrukt.

¹⁵ De twee vorige versnellingsopties zijn dan niet meer aan de orde – die worden met deze optie meegenomen.

¹⁶ Beroep op nader aan te voeren gronden (waarbij de motivering van een beroep later in de procedure wordt ingebracht).

¹⁷ Onder de Ow kan voor een project van nationaal belang ook (meteen) een omgevingsvergunning worden verleend. De scope van deze omgevingsplanactiviteit van nationaal belang is breder dan alleen de ruimtelijke inpassing. Er moet ook onder de Ow sprake zijn van een nationaal belang en dat belang niet op een doelmatige en doeltreffende wijze door het provinciebestuur of

- Dit vraagt overleg met BZK. Belangrijke vragen zijn onder meer of er capaciteit is en het systeem gereed is om vergunningen (via digitale loket) te verlenen, etc. Wellicht zou via wetswijziging de Minister van EZK bevoegd gezag moeten worden voor duurzame energieprojecten.
- Tot nu toe is dit instrument weinig gebruikt (de laatste keer dat dit werd overwogen betrof de asielopvang in Tubbergen). Dat het instrument niet of nauwelijks gebruikt wordt wil niet persé zeggen dat het niet inzetbaar is als projecten urgent zijn.
- Ook zouden duurzame energie-infrastructuurprojecten kunnen worden gecombineerd en in één procedure worden ondergebracht.

4. Wetgevingslijnen

Scope werking versnellingsopties / projectenscope

- Voor de verkenning is niet alleen van belang te achterhalen welke wettelijke procedures kunnen worden versneld, maar ook voor welke projecten deze dan moeten gelden.¹⁸ Het toepassingsbereik van met name de overgebleven procedurele versnellingsopties wordt bepaald door de projecten waarop deze worden toegepast.
- De projectenscope is bepalend voor de impact van aanpassing van wetgeving op het behalen van de klimaatdoelen en het tegengaan van de energiecrisis. De vraag is of de verschillende procedurele voordelen moeten gelden voor alle duurzame energie-infrastructuurprojecten, of voor *een selectie van de meeste wezenlijke projecten voor de energietransitie*. De projectenscope kan per optie verschillen (zie ook bijlage 6).
- Het kan gaan om:¹⁹
 - duurzame energie-infrastructuurprojecten op nationaal schaalniveau → MIEK-projecten (of een gedeelte ervan);
 - duurzame energie-infrastructuurprojecten op provinciaal schaalniveau → PMIEK-projecten;
 - duurzame energie-infrastructuurprojecten waarop de RCR wordt toegepast, maar niet in het MIEK zijn opgenomen;
 - maatwerkprojecten → omgevingsvergunningen voor additionele maatregelen bij de industrie om CO₂-reductie te behalen ('binnen de poort').
- Voor bijvoorbeeld de opties in de verkenningfase ligt een smallere scope voor de hand dan voor opties voor de bezwaar- en beroepsfase. Het achterwege laten van de verkenningfase is een vergaande optie die alleen is te motiveren bij die projecten waar het tracé of de locatie al vaststaat en er dus weinig te kiezen valt (of als deze weinig impact heeft op de fysieke leefomgeving).
- De vraag is ook hoe een 'project' die een procedure doorloopt wordt afgebakend (wat onder 'project' moet worden verstaan). Hier spelen zaken als:
 - de omvang van projecten (knippen of juist clusteren, gelet op programmering en 'span of control');
 - nut- en noodzaak van duurzame energie-infrastructuurprojecten, mede gelet op prioritering in het MIEK en vrijspelen van stikstofruimte;
 - het schaalniveau van de duurzame energie-infrastructuurprojecten (nationaal of provinciaal);
 - het (nationale) belang van duurzame energie-infrastructuurprojecten (bijdrage aan de oplossing van de energiecrisis, de energietransitie van de industrie en het halen van klimaatdoelen);
 - de betekenis van duurzame energie-infrastructuurprojecten voor de samenloop van opgaven zoals de verduurzaming van de industrie en de woningbouwopgave. Keuzen hieromtrent (waarbij 'grenzen' van een project worden opgerekt of projecten uit opgaven worden gecombineerd) zijn van betekenis voor een tijdige en logische besluitvorming omtrent onderdelen van het netwerk;
 - flexibiliteit in besluitvorming: naast het bepalen van de omvang van een project, de mogelijkheid om gedurende de procedure onderdelen uit de projectprocedure halen of toevoegen (kan al).
- Voor het begrip 'project' kan ook worden gekeken naar een overkoepelend criterium zoals 'overriding public interest' zoals gehanteerd in REPowerEU²⁰ of 'project of common interest' (PCI), zoals gehanteerd in de Europese verordening 347/2013.
- Voor de aanpassing van wetgeving moet er sprake zijn van een nationaal belang en dient de wetgever doelmatigheid, doeltreffendheid en proportionaliteit aan te tonen (IAK). Dit wordt bepaald door de urgentie en de projectenscope, gelet op de klimaatdoelen, de energiecrisis en economisch belang. Voorondersteld

gemeentebestuur kan worden behartigd. Dit criterium is anders dan in het huidige recht wettelijk vastgelegd in art. 2.3 Ow. Net als in het huidige recht is de Minister van BZK bevoegd voor een dergelijke vergunning (art. 4.8 Omgevingsbesluit). Overwogen kan nog worden om de Minister van EZK aan te wijzen voor een omgevingsvergunning van nationaal belang in verband met energietransitie.

¹⁸ Het kan alleen gaan om nieuwe projecten na eventuele invoering van wettelijke versnellingsopties – lopende procedures worden conform het daarvoor geldende recht afgehandeld.

¹⁹ Hier ligt een verband met de verkenning van de juridische borging van het MIEK, zoals deze onder de huidige energiewetten en toekomstige Energiewet mogelijk is.

²⁰ Het gaat hier niet om het projectbegrip zoals gedefinieerd in Ow, Mer-richtlijn en Habitatrichtlijn maar een project dat in een concreet geval een procedure doorloopt.

mag worden dat de MIEK-projecten deze urgentie hebben. Voor zover projecten (nog) niet onder het MIEK zijn gebracht, moet dit nog worden onderbouwd. Dit geldt tevens voor de PMIEK-projecten.

- Belangrijke factor is de samenhang van projecten 'binnen de poort' en 'buiten de poort' (aansluiting industrie op duurzame energie-infra) en de samenhang van energie-infranetwerken op verschillende schaalniveaus (Rijk/regionaal). Alle schakels in de keten zijn bepalend voor het functioneren van de totale keten (opwek, infra, gebruik duurzame energie).
- Als een smallere projectenscope wordt gekozen (deel van duurzame energie-infra), dan is het wetgevingsproces eenvoudiger (kan bijvoorbeeld via aanpassing energiewetgeving). Als een bredere scope wordt gekozen (ook vergunningen binnen de poort en woningbouw) dan wordt het wetgevingsproces zwaarder. Maar er is potentieel ook een groter doelbereik (als het gaat om de klimaatdoelen). De brede scope kan worden overwogen voor opties voor de bezwaar- en beroepsfase (zijn ook voor andere ministeries in beeld, zoals bij BZK voor woningbouw).

Mogelijk beeld versnellingen door aanpassing wetgeving

- De volgende versnellingsopties blijven na toepassing van de derde zeef over:
 - a. voor meer duurzame energie-infrastructuurprojecten van nationaal belang de RCR/projectprocedure van toepassing te verklaren (aanpassing energiewetgeving, optie 1 uit bijlage 3);
 - b. voor deze projecten (of een selectie van de voor de energietransitie wezenlijke projecten) de verkenningenfase "facultatief" te maken (optie 4 uit bijlage 3²¹ – mogelijk minder vergaand alternatief: verzwaren die Ow kent buiten toepassing verklaren – opties 5 en 6 uit bijlage 3);
 - c. voor het gehele proces maximale beslistermijn te bepalen (optie 19 uit bijlage 3) - vraag is wel hoe het beginmoment wordt bepaald voor de projectprocedure en hoe lang deze termijn zal zijn.
 - d. voor alle duurzame energieprojecten van nationaal belang enkele procedurele afwijkingen ten aanzien van bezwaar en beroep toe te staan (opties 13, 15 en 16 uit bijlage 3);
 - e. aanpassen bevoegdheidsverdeling: aanwijzen Minister EZK als bevoegd gezag voor de nationale omgevingsplanactiviteit voor duurzame energie-infrastructuurprojecten, aanwijzen van de Minister LNV voor natuurtoestemming voor waterstofinfrastructuur (opties 17 en 28);
 - f. kleinere activiteiten noodzakelijk voor duurzame energie-infrastructuur vergunningvrij maken (optie 10 uit bijlage 3, en eventueel algemene regels hiervoor op te stellen).
 - g. update van ruimtelijke reserveringen (optie 20 uit bijlage 3) zoals deze zijn vastgelegd in instructieregels van het Rijk (Barro en Bkl).
 - h. de verzwaren in de Ow van de procedure voor het vestigen van gedoogplichten ongedaan maken (optie 25).
- Sommige versnellingsopties vergen extra onderzoek:
 - de breedte van de projectenscope (optie 1);
 - beperking beroepsrecht decentrale overheden (optie 3a: in hoeverre staat het Verdrag van Aarhus in de weg?);
 - het continueren van het projectuitvoeringsbesluit (optie 3c);
 - hoe de vergunningvrije categorie precies wordt omschreven (optie 10);
 - de mate waarin het verleggen van de bevoegdheid voor de nationale omgevingsplanactiviteit versnellend werkt (optie 17);
 - of het vastleggen van 'groei hernieuwbare energie' als dwingende reden van groot openbaar belang voor de natuurtoets versnellend werkt en hoe dit zich verhoudt op Europees recht (optie 18);
 - het bepalen van een zinvolle beslistermijn voor het totale proces (alternatief van optie 19);
 - in hoeverre materiële normen belemmerend zijn voor (wezenlijke) duurzame energie-infrastructuurprojecten (optie 21, hangt samen met optie 3c). Er is nu voornamelijk gekeken naar bestuursprocesrecht. Materiele normen lijken – 'althans buiten de poort' – geen grote problemen op te leveren. Dat kan anders liggen voor vergunningen 'binnen de poort'. Ook spelen vragen omtrent de ontwikkeling van normen voor externe veiligheid bij waterstofinfrastructuurprojecten. Onzekerheid over normen kan tot veel en langdurig onderzoek leiden;
 - de mogelijkheid om van bestaande experimenteerbepalingen uit de energiewetgeving en de Ow gebruik te kunnen maken (optie 23);
 - of het meer inbouwen van meer flexibiliteit in de vergunningenprocedure kan op grond van Europees recht (optie 26);
 - of en wanneer het sneller is om de reguliere voorbereidingsprocedure te gebruiken (in plaats van de uitgebreide openbare voorbereidingsprocedure (optie 27).

²¹ Als het puur gaat om de participatieverplichting in de projectprocedure zal deze niet "afgeschaft" of facultatief kunnen worden gemaakt, omdat dit in strijd lijkt met het rijksbeleid voor burgerparticipatie waarover de Kamer binnenkort geïnformeerd wordt. Wel staat in de kabinetsvisie dat Het alternatief waarbij "verzwarende" elementen uit de Omgevingswet buiten werking worden gesteld voor urgente projecten, is daarmee in feite de enige haalbare optie van de opties 4, 5 en 6 uit bijlage 3.

- Mogelijkheden die nieuwe Duitse wetgeving kent kunnen wellicht als voorbeeld kunnen voor wetgeving in Nederland (nog te onderzoeken).
- Een door rechtsgeleerden naar voren gebrachte optie²² over het betrekken van energie-infra bij projecten bij projecten voor andere opgaven zoals woningbouw en industrie (hetgeen wellicht een procedureel voordeel oplevert). Dit vraagt nadere analyse. De hoogleraren worden daar nog op bevraagd.
- De versnellingsopties m.b.t. de verkenningenfase (a en b) kunnen substantiële tijdswinst opleveren (alhoewel het achterwege laten van participatie ook vertragend kan werken en bovendien waarschijnlijk in strijd met rijksbeleid over burgerparticipatie) waarbij geldt dat het minder vergaande alternatief vooral veel vertraging kan voorkomen. De opties m.b.t. de bezwaar- en beroepsfase (d) leveren een versnelling van 6 weken tot hooguit enkele maanden op. De overige opties (e en f) voorkomen vertragingen.

Wetgevingslijnen

- Vervolgens is de vraag aan de orde hoe de geïdentificeerde opties in wetgeving kunnen worden opgenomen. Aan de volgende lijnen kan worden gedacht:
 - aanvullen energiewetgeving, met name om te bepalen welke projecten van nationaal belang zijn;
 - in de energiewetgeving (aanvullend) opnemen dat van bepaalde bepalingen uit de Ow en de Awb kan worden afgeweken, dan wel dat procedurele bepalingen kunnen worden uitgezet;
 - generieke aanpassingen van de Awb, als mocht blijken dat opties ook voor andere domeinen dan duurzame energie (bijvoorbeeld ook woningbouw) zouden moeten gelden;
 - enkele andere aanpassingen aan diverse AMvB's voor zover het gaat de toedeling van bevoegdheden en algemene regels i.p.v. vergunningplicht voor kleinere activiteiten.
- De opties die procedurele versnellingen opleveren kunnen van toepassing worden verklaard op bepaalde of alle duurzame energie(infrastructuur)projecten. Dat kan verschillend zijn voor de diverse opties en lijnen. De opties die betrekking hebben op de verkenningenfase zouden voor een beperkte groep van projecten aan de orde zijn.
- Voor sommige wettelijke versnellingsopties kan worden bekeken of deze kunnen worden opgenomen in lopende wetgevingstrajecten
- Voor een aantal van de opties kan – zoals hierboven aangegeven – een apart proces worden doorlopen, bijvoorbeeld omdat het wijzingen op een lager wetgevingsniveau (AMvB's) vraagt (vergunningplicht²³, bevoegdheidsverdeling en ruimtelijke reserveringen voor zover dit in het kader van PEH zal blijken).
- Van belang is om de wettelijke versnellingsopties in de bredere context van de energietransitie te plaatsen. Deze transitie vraagt immers om een breder aanpak waarbij wettelijke aanpassingen slechts een onderdeel is.

5. Aanpalende trajecten en vervolg

Aanpalende trajecten

- Bij de keuze voor de projectenscope ligt een verband met de juridische borging van het MIEK, waarmee MIEK-projecten een juridische status krijgen gelet op investeringen en prioritering. Hierover wordt u separaat geïnformeerd.
- Programma Energiehoofdstructuur (PEH): Uit de verkenning is ook naar voren gekomen dat bestaande ruimtelijke reserveringen wellicht geüpdatet moeten worden. Dit vraagt mogelijk om aanpassing van regelgeving (op AMvB-niveau). In het kader van PEH wordt dit verder beschouwd.
- Landelijke Actieprogramma Netcongestie (LAN): Het LAN richt zich binnen de huidige wettelijke kaders op het voorbereiden van netuitbreidingsprojecten die al door de netbeheerders zijn of binnenkort worden gestart. Hier is geen aanpassing van wetgeving aan de orde.
- REPower EU en EU-noodverordening: Alhoewel de achterliggende gedachten van REPowerEU en de EU-noodverordening aansluit bij de verkenning van wetgevingsopties zijn deze nog niet bij de bovenstaande voorstellen betrokken. De scope van de voorstellen is relatief beperkt. De EU noodverordening – die 30 december 2022 in werking is getreden – biedt een kader om de inzet van hernieuwbare energie tijdelijk (in beginsel tot 30 juni 2024) te versnellen. Artikel 6 van de EU Noodverordening biedt lidstaten de bevoegdheid projecten voor hernieuwbare energie en energieopslag vrij te stellen van de projectmer/projectmer-beoordelingsplicht en van beoordelingsverplichtingen t.a.v. soortenbescherming, indien aan twee voorwaarden wordt voldaan:
 1. het project moet zijn gelegen in een gebied dat is aangewezen voor hernieuwbare energie of elektriciteitsnetten voor de daarmee verband houdende netwerkinfrastructuur (...), indien de lidstaten een gebied voor hernieuwbare energie of elektriciteitsnetten hebben aangewezen; en
 2. voor dat gebied moet een plan-mer zijn uitgevoerd.

²² Prof. mr. A.G.A. Nijmeijer, prof. dr. ir. A.G. Bregman en prof. mr. dr. M.A.M. Dieperink.

²³ Het gaat hier om het schrappen van de vergunningplicht voor bepaalde kleinere activiteiten in het Omgevingsbesluit (Ob) en het eventueel opnemen van algemene regels voor deze activiteiten in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal).

De voorwaarden waaronder Nederland gebruik kan maken van deze vrijstellingsbevoegdheid en welke voor- en nadelen daaraan zijn verbonden moet nog worden geanalyseerd. Voor het invoeren van de vrijstellingen zijn wettelijke wel voorzieningen nodig.

- De bruikbaarheid van bestaande experimenteerbepalingen: de reikwijdtebepaling uit de Ow is bepalend voor wat mogelijk is → moet gaan om 'fysieke leefomgeving'. Verder is door de VNG een concreet voorstel voor een Chw-experiment op tafel gelegd (dat nog met BZK wordt besproken). De experimenteerbepaling uit de energiewetgeving loopt snel tegen Europese grenzen aan (marktorderingsaspecten staan vaak in de weg).

Overige punten die in de Verkenning naar voren zijn gebracht

- Gedooogmogelijkheden: De toelating van de LNG-terminals in de Eemshaven is met een gedooogconstructie mogelijk gemaakt. Dat doet de vraag opwerpen of een dergelijke constructie vaker mogelijk is. Nadere beschouwing van de situatie in de Eemshaven laat zien dat specifieke omstandigheden aldaar gedogen mogelijk maakten. De verwachting is dat dergelijke omstandigheden verder nauwelijks voorkomen. Het huidige Rijksgedooogbeleid stamt uit 1996. Bekeken kan worden of een nadere interpretatie van de criteria voor gedogen of aanpassing hiervan mogelijkheden biedt voor versnelling van besluitvorming voor duurzame energie-infrastructuur.
- Grondeigendom: In veel van de trajecten (deze Verkenning en de Versnellingsateliers die PIDI heeft gehouden) komen aspecten van te late verwerving van gronden naar voren. Doorvragen leidt meestal tot de conclusie dat (Ow-)wetgeving voldoende mogelijkheden kent, maar dat deze niet altijd goed gekend worden, niet tijdig worden ingezet of dat bestuurlijke lef ontbreekt om instrumenten in te zetten.
- Planregiekosten: In de praktijk voeren TenneT en het bevoegd gezag (gemeenten en provincies) vaak een relatief langdurige discussie over planregiekosten die het bevoegd gezag in rekening brengt bij TenneT. Een wettelijke regeling die voor alle overheden zou gelden, zou duidelijkheid brengen en tot versnelling in de voorfase leiden. Dit vraagt op dit moment geen wetgeving, maar is wel onder de aandacht van PIDI.
- Wegnemen belemmeringen in lokale verordeningen bij de aanleg van kabels en leidingen (kan problematisch zijn en vertragend werken). Ingrijpen betekent een inperking op gemeentelijke autonomie en kan alleen voor een duidelijk nationaal belang.

Vervolgproces

- Als wordt gekozen voor uitwerking van de overgebleven wetgevingsopties, dan kan wet- en regelgeving worden uitgewerkt, waarbij nadere vragen over bijvoorbeeld de projectenscope worden meegenomen. In dit proces moeten - zoals gebruikelijk - ook stakeholders worden betrokken.
- Een wetgevingsproces houdt standaard in:
 - uitwerken voorstellen, bespreking met stakeholders, mede om de proportionaliteit (nader) te onderbouwen;
 - internetconsultatie;
 - toetsing (verplichte wetgevingstoetsen);
 - advisering Raad van State (duurt tegenwoordig als snel circa 5 maanden);
 - parlementaire behandeling;
 - inwerkingtreding: bovenstaand proces zal naar verwachting 1 à 2 jaar duren.

BIJLAGE 1: Groslijst procedurele versnellingsopties die aanpassing wetgeving vragen

Onderwerp ²⁴	Fase	Probleem	Optie	Overwegingen ²⁵	Hoe (afhankelijk van projectenscope)	Tijdswinst op basis van expert judgement (of overig positief gevolg)
1. Wettelijke verankering toepassing RCR/ projectprocedure op meer typen duurzame energie-infraprojecten mogelijk maken (waarbij de vraag nog is of de scope beperkt moet blijven tot projecten van nationaal belang of ook de projecten die "opgehangen" zijn aan de projecten van nationaal belang, zoals 110/150kv-projecten, wettelijke verankerd zouden moeten worden). Ook speelt de vraag of er projecten zijn waarop de PCR wettelijk van toepassing moet worden verklaard.	N.v.t. – gaat over vraag voor welke energie-infraprojecten de project-procedure sowieso geldt en die daarmee als belangrijk worden gezien (nationaal belang, dienend aan klimaatdoelen en oplossen energiecrisis)	Niet alle energie-infraprojecten zijn in de energiewetgeving benoemd als projecten waarvoor RCR geldt – daartoe moet de M nog een besluit nemen. Onder Ow minder een probleem (geen extra besluit nodig), maar ook daar geldt dat niet alle projecten automatisch onder project-procedure vallen (bv voor H ₂).	In energiewetgeving meer duurzame energie-infraprojecten benoemen als projecten waarvoor project-procedure geldt dan wel keuzevrijheid creëren voor RCR of PCR, met name voor 150 kV dat aan 380 kV wordt 'opgehangen' (pocketvorming).	- Omvang en belang van het project. - Nationaal (en provinciaal) belang staat dan altijd vast en hoeft niet meer te worden aangetoond voor rijksregie. - Creëert consistent systeem als het gaat om belang energie-infra waarbij duurzame energie ook een plek heeft. - PCR: nu is nog onvoldoende uitgekristalliseerd welke (categorieën van) projecten dit zouden moeten zijn. - Mocht een aangewezen van nationaal belang toch aan decentrale overheid worden overgelaten, dan is daar weer een procedure voor nodig.²⁶	Aanpassing Energiewetgeving waarin type projecten worden genoemd waarop de RCR / projectprocedure van toepassing is.	Relatief beperkt – kan discussies over nationaal (en provinciaal) belang en daarmee vertraging voorkomen. Maakt dus helder welke projecten voor het Rijk belangrijk zijn.
2. Aanpassen coördinatie-regeling afd. 3.5 Awb en Ow (in geval toestemmingen of ruimtelijke inpassing voor een (deel van het) project niet meegaan in de projectprocedure Ow27).	Realisatiefase ('binnen de poort') en soms planvormings-fase (als gemeente bevoegd gezag is voor ruimtelijke inpassing) en beroepsfase	Het gaat om drie deelp Problemen: • Elementen van afd. 3.5 Awb kunnen vertragend werken, zoals instemming van bestuurs-organen bij het van toepassing verklaren van afd. 3.5 Awb. • Indeplaatsstreding door Rijk (of provincie) a la art. 5.45a Ow is niet mogelijk voor	• Ad a: Ook (toestemmingen voor) projecten die niet de projectprocedure Ow volgen, kunnen zonder instemming van het oorspronkelijk bevoegd gezag worden gecoördineerd. • Ad b: Indeplaatsstreding is mogelijk bij toestemmingen die onder de	• Ad a: draagvlak bij decentrale overheden (oplossingen raken hun bevoegdheden). • Ad b: er zal wel een mededeling van het Rijk aan het betreffende bevoegd gezag moeten worden gedaan dat het coördinerende orgaan een bevoegdheid aan zich trekt (dus extra handeling). • Ad c: als er geen ruimtelijk besluit nodig is (inpassing), dan zijn er omgevingsvergunningen die	• Aanpassing art. 3:21 Awb. • Aanpassing Awb of Ow met een bepaling omtrent indeplaatsstreding. • Afwijken van de hoofdregel Awb (beroep in 2 instanties) voor duurzame energie-infraprojecten via Energiewetgeving	a. Enkele weken. b. Enkele weken tot maanden. c. Mogelijk max. 1-1,5 jaar vertraging voorkomen

²⁴ Voor de versnellingsopties geldt dat ook nog bepaald moet worden voor welke projecten deze zouden moeten gelden (voor alle duurzame energie-infrastructuur-projecten of voor een selectie ervan, gelet op bijdrage aan oplossen energiecrisis en behalen klimaatdoelen). Hiervan afhankelijk is ook welke wetgevingslijn moet worden ingezet en welke tijdswinst precies wordt behaald.

²⁵ Ook moet worden gekeken naar doelmatigheid, doeltreffendheid, proportionaliteit van opties. Door opties in samenhang te beschouwen (en dus voor een combinatie van opties te kiezen), kan de afweging anders uitvallen dan als een optie op zichzelf wordt beschouwd.

²⁶ In de 'Handreiking voor gemeenten en provincies – over buiten toepassing verklaren van RCR voor de inpassing van elektriciteitsinfrastructuur' staat hoe dit werkt.

²⁷ Dit kan het geval zijn als een gemeente een bepaald project al mogelijk heeft gemaakt in het omgevingsplan of dat het Rijk om strategische redenen aan gemeente vraagt het omgevingsplan te wijzigen maar het Rijk (of de provincie) wel de coördinatie van overige toestemmingen (al dan niet op verzoek van gemeente of provincie) aan zich trekt.

Onderwerp²⁴	Fase	Probleem	Optie	Overwegingen²⁵	Hoe (afhankelijk van projectenscope)	Tijds winst op basis van expert judgement (of overig positief gevolg)
		benodigde toestemmingen die meegaan in de coördinatie van afd. 3.5 Awb. In sommige gevallen is beroep in twee instanties mogelijk (i.p.v. beroep in eerste en enige aanleg). Dit duurt langer.	coördinatieregeling vallen. Ad c: Alle duurzame energie-infra – gelet op de urgentie van deze projecten - in eerste en enige aanleg in beroep bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.	twee beroep in twee instanties kennen.		
3. Mogelijkheden Chw in Ow opnemen, voor zover nog niet gebeurd (art. 1.4, 1.6 en 1.7 Chw) NB De toepassing van de Chw (die opgaat in de Ow) op rijksprojecten kan interessant worden naarmate de Ow later in werking treedt. Deze optie komt pas in beeld als dit daadwerkelijk gebeurt. Thans wordt uitgegaan van inwerkingtreding per 1 januari 2024.	Gaat om procedure als geheel	De veronderstelling leeft soms dat de mogelijkheden van de Chw met de inwerkingtreding van de Ow verdwijnt. Dat is niet het geval, m.u.v.: a. beperkingen beroepsrecht decentrale overheden. b. commitment dec. overheden voor lokaal of regionaal project met nationale betekenis. c. projectuitvoeringsbesluit voor projecten van maatschappelijke betekenis, w.o. bepaalde projecten voor duurzame opwek), dan gelden bepaalde nationale materiele eisen niet (gaat alleen om geluid) t. wel internat. recht. respecteren)	De drie genoemde mogelijkheden alsnog in Ow opnemen.	a. Beperkingen beroepsrecht dec. overheden kan wellicht niet gelet op Verdrag van Aarhus. b. Commitment dec. overheden voor lokale of regionale projecten van nationale betekenis anderszins in Ow geborgd. c. Projectuitvoeringsbesluit wordt nauwelijks toegepast. Kan sinds 2019 wel gefaseerd. Kan alleen als alle onderdelen in 1 keer en volledig worden uitgewerkt. Dat maakt deze optie lastig. Bovendien zal dit naar verwachting voor weinig duurzame energie-infraprojecten soelaas bieden (want materiële normen zijn vaak niet het probleem).	Deze bepalingen voor duurzame energie-infraprojecten in energiewetgeving 'uitzetten'	Gering (m.u.v. projectuitvoeringsbesluit – daar substantieel, maar er zullen heel weinig projecten waarvoor een dergelijk besluit soelaas biedt),
4. "Geen verkenningenfase, waarmee ook enkele procedurele verzwarende van de Ow (zie optie 5) en participatie (zie optie 6) vervallen.	Verkenningen-fase RCR/ Projectprocedure	Verkenningenfase kan veel tijd kosten (onderzoek, verzwarende elementen Ow, zie optie 5 en participatie,	Voor (een selectie van) duurzame energie-infraprojecten verkenningenfase achterwege laten (met name voor die projecten	- Projectenscope: voor welke projecten zou dit moeten gelden, evt.: - projecten met weinig milieueen ruimtelijke impact	Deze bepalingen voor (een selectie van) duurzame energie-infraprojecten	Kan tijds winst opleveren (als het om participatie gaat tot 0,5 jaar winst en als het om de verzwarende

Onderwerp²⁴	Fase	Probleem	Optie	Overwegingen²⁵	Hoe (afhankelijk van projectenscope)	Tijdswinst op basis van expert judgement (of overig positief gevolg)
		zie optie 6, onderzoek, alternatieven).	waar wat betreft locaties en/of tracés weinig te kiezen valt.	- projecten wezenlijk voor energietransitie - Participatie kan ook tijdswinst/draagvlak opleveren en kwaliteit besluitvorming verbeteren. - Motiveringslast bij keuze om voor een project verkenning niet te doen. - Draagvlak bij belanghebbenden	in energiewetgeving 'uitzetten' Uitzetten of facultatief maken van participatie is mogelijk in strijd met kabinetsbeleid inzake participatie. Participatie kan wel als de omstandigheden daarnaar zijn "smal" worden ingezet (hiermee voldoet het ook aan de bepalingen van Ow en Omgevingsbesluit hierover) ²⁸	elementen in de Ow gaat, zie optie 5, kan het in voorkomende gevallen (substantiële) vertraging voorkomen)
5. De Ow bevat bij amendement opgenomen verzwaringen': → kunnen aandragen van mogelijke oplossingen voor de aan de orde zijnde opgave (art. 5.47, derde lid) → door derden verzoeken om onafhankelijke deskundige (art. 5.48, tweede lid) → beslissing BG of aangedragen oplossing redelijkerwijs in beschouwing moet worden genomen (art. 5.48, derde lid).	Verkenningen-fase RCR/ Projectprocedure	- Kost tijd, terwijl zorgvuldigheid besluitvorming en betrokkenheid belanghebbende hierdoor niet wezenlijk wordt verbeterd. - Leidt mogelijk nieuwe jurisprudentie (onderwerp van beroepszaken)	Uitzetten van deze bepalingen voor duurzame energie-infraprojecten	- Deze mogelijkheden zijn bij amendement in Ow opgenomen – goede argumenten nodig om het nu weer af te schaffen. - Meerwaarde van deze stappen voor zorgvuldigheid proces beperkt, zeker als er maar een tracé of locatie aan de orde is. - Draagvlak bij belanghebbenden - Projectenscope: mate waarin deze optie soelaas biedt voor projecten.	Deze bepalingen voor duurzame energie-infraprojecten in energiewetgeving 'uitzetten' (voor alle projecten, of alleen waar geen alternatieven meer in beeld zijn?)	Kan in voorkomende gevallen (substantiële) vertragingen voorkomen
6. Participatie anders inrichten of afschaffen voor bepaalde duurzame energie-infraprojecten waarvoor participatie niet of weinig zinvol is en/of met een klein impact op de fysieke leefomgeving (dus afschaffen motiveringsplicht voor BG en aanvraag-vereiste voor initiatiefnemer).	Verkenningenfase	Participatie kost tijd, terwijl realisatie van bepaalde energie-infraprojecten snel moet gebeuren.	Betreffende bepalingen voor duurzame energie-infraprojecten facultatief maken.	- Participatiebepalingen door TK opgenomen in Ow (dus wordt als politiek belangrijk gezien en is ook bestendig rijksbeleid waarover de Tweede Kamer binnenkort nader geïnformeerd wordt). - Participatie kan ook proces versnellen dan wel draagvlak vergroten (Elverding-gedachte).	Deze bepalingen voor duurzame energie-infraprojecten in energiewetgeving 'uitzetten', maar dit loopt tegen het rijksbeleid aan op dit punt. NB minder zwaar alternatief: evt. in	Moeilijk in de schatten – participatie kan veel tijd kosten, maar later weer beroep voorkomen of anderszins tijdswinst opleveren.

²⁸ Er is verder ook nog vanuit niet wettelijke versnellingsopties gekeken naar hoe strategischer met (mer)onderzoek kan worden omgegaan. Dit levert potentieel meer versnelling dan met wetgeving kan worden bereikt. Tegelijkertijd loopt men in de praktijk van de RCR er tegenaan dat het wijzigen van een omgevingsplan door een gemeente sneller zal gaan dan de inzet van de projectprocedure onder de Ow. De vraag of wetgeving daarvoor nog gewijzigd zou moeten worden is in deze verkenning niet nader meegenomen, maar kan in een vervolg nog aan de orde komen.

Onderwerp²⁴	Fase	Probleem	Optie	Overwegingen²⁵	Hoe (afhankelijk van projectenscope)	Tijdswinst op basis van expert judgement (of overig positief gevolg)
NB: voor projectbesluit is participatie wel verplicht (kennisgeving in art. 5.3 Omgevingsbesluit).				- Bovendien kent Ow geen vormvereiste: kan flexibel worden vormgegeven (eenvoudig of uitgebreid al naar gelang de impact van het project, maar het niet hebben van harde criteria hiervoor kan onzekerheid en dus vertraging opleveren).	gezamenlijkheid met min. BZK zoeken naar definitie van het begrip participatie.	
7. Grondslag in Ow opnemen voor uitwerking bij AMvB om op programmaniveau een overkoepelende mer te doen voor een (gelimiteerde) lijst van (MIEK-)projecten.	Verkenningen- en planuitwerkinsfase	In energieprojecten kost het tijd om een tracé- en/of locatiekeuze te onderbouwen met een planMER of een projectMER fase 1. Het onderbouwen van de tracés en/of locaties voor energie-infraprojecten geeft discussies in projecten die niet altijd op projectniveau opgelost kunnen worden. Vraag is of het in het geval van een overkoepelend programma met plan-mer mogelijk is VKA over te slaan. Dat betekent concreet dat gestart zou worden met het VKA (als onderdeel van het voornemen).	Bij nader inzien kan deze optie binnen huidige wettelijke kaders en zou het opnemen van de grondslag uitsluitend zijn om comfort te bieden aan bevoegde gezagen.	N.v.t. Op beleidsniveau moet worden bekeken of dit voor clusters van projecten versnellingen biedt. Deze manier van werken levert een versnelling op.	Nog n.v.t. (afhankelijk van inzet overige opties)	Afhankelijk van de projecten waarvoor een programma wordt gemaakt. Kan een tijdswinst van 1 jaar opleveren (maar is in beginsel een binnenwettelijke mogelijkheid).
8. Mogelijke versnellingen bezwaar (RUG): - afschaffen bezwaar. - bezwaarprocedure facultatief in aangewezen gevallen. - invoeren relativiteitsvereiste. - strakkere termijnen.	Planvormings-fase	Bezwaarprocedures kosten tijd. Probleem voor energie-infra beperkt, mogelijkheid bezwaar indienen veelal niet aan de orde (maar afd. 3.4). Soms wel aan de orde voor vergunningen industrie die op infra word aangesloten	- Afschaffen bezwaar en opname in regeling rechtstreeks beroep. - Bezwaarprocedure facultatief maken voor aangewezen gevallen, geschil direct aan bestuursrechter voorleggen. - Invoeren relativiteits-vereiste in bezwaar.	- Vermindert toegang tot het recht. - Nauwelijks relevant voor energie-infra (kent geen bezwaar). - Vraagt aanpassing/ uitzetten bepalingen Awb – kan lang duren. - Leidt mogelijk tot extra beroepen	Aanpassing Awb	Nauwelijks tijdswinst voor energie-infraprojecten Afschaffen bezwaar of facultatief maken ervan kan leiden tot aanzienlijke tijdswinst, maar wellicht ook tot toename beroepen (hetgeen tijd kost).

Onderwerp²⁴	Fase	Probleem	Optie	Overwegingen²⁵	Hoe (afhankelijk van projectenscope)	Tijdswinst op basis van expert judgement (of overig positief gevolg)
			- Strakkere termijnen in bezwaar. - Uitbreiden mogelijkheid ingebrekestelling bij termijnoverschrijding BG.	- Toepassingsbereik voor infra-projecten 'buiten de poort' gering.		
9. Afschaffen VVGB gem. raad (onder Ow 'bindend advies').	Planvormings-fase	Verklaring van geen bedenkingen van de gem. raad wordt afgegeven voor grotere projecten die niet in het best.pl. passen. Betreft instemming zodat project kan plaatsvinden. Kan lang duren. Kan alleen worden geweigerd in belang van goede r.o. In klein aantal dossiers speelt dat gem. raad een project niet wenselijk vinden, hetgeen geen grond voor weigering is	- VVGB afschaffen en lex silencio positivo weer invoeren - In Bro opnemen dat verklaring niet nodig is voor energie-infra-projecten - Laten zoals het is, want onder Ow kan gem. raad categorieën van projecten waarvoor advies nodig is zelf bepalen	- Komt relatief weinig voor (wel van belang als RCR niet wordt toegepast), probleem is dus niet groot. - Onder Ow werkt dit anders (tenzij ook hier een uitzondering voor energie-infra-projecten wordt gemaakt)	Aanpassing Bro/Ob via energiewetgeving voor energie-infra-projecten	In voorkomende gevallen kan het om vele maanden gaan. Maar komt waarschijnlijk weinig voor.
10. Vergunningvrij maken van bepaalde activiteiten.	Planvormings-fase, of erna	Aan het eind van de keten lopen initiatiefnemers er tegenaan dat voor kleinere werken (bv aanleg trafo-huisjes) met weinig impact op de leefomgeving toch nog vergunningen nodig zijn waarvoor openbare voorbereidingsprocedure moet worden doorlopen. Is m.n. voor regionale netbeheerders van belang. Voor TenneT wel van belang: railverlenging of bouw van een nieuw CDG (trafo) die al	Kleinere activiteiten die van belang zijn voor functioneren netwerk vergunning-vrij maken en hiervoor eventueel algemene regels opstellen.	- Kan vertragingen voor functioneren netwerk voorkomen. - In voorkomende gevallen hebben kleinere activiteiten toch impact op leefomgeving. - Belanghebbenden hebben dan geen juridische invloed meer. - schrappen betekent dat kenbaarheid van aanwezigheid kabels wegvalt en bovendien dat gesprek met omgeving niet wordt gevoerd.	Aanpassing Wabo, Ow en eventueel Bal, wellicht via aanpassing energiewetgeving.	Kan in voorkomende gevallen vertraging van ingebruikname voorkomen.

Onderwerp²⁴	Fase	Probleem	Optie	Overwegingen²⁵	Hoe (afhankelijk van projectenscope)	Tijdswinst op basis van expert judgement (of overig positief gevolg)
		planologisch is vastgelegd.				
11. Versnellen door eerder oordeel rechter (RUG, drie specifieke opties).	Eind plan-vormingsfase	Planvormingsfase kan lang duren, zeker in geval van beroep tegen besluit. Vraag is of eerder onherroepelijk besluit kan worden verkregen.	Eerder oordeel rechter bevorderen door: - kortsluiten van verzoeken om voorlopige voorzieningen in bezwaar. - rechtsingang voorlopige voorziening voor verg. houder. - deelgeschil voorleggen aan rechter.	- Moet voldoen aan EVRM, toegang rechter. - Te verwachten versnellingseffect beperkt. - Toepassingsbereik beperkt	Aanpassing Awb, evt. via Energie-wetgeving voor energie-infraprojecten.	Beperkt of afwezig.
12. Versnellen door beperken toegang beroep (RUG).	Idem	Idem	Versnellen door beperken toegang beroep: - procesrisico vergroten - verplichte procesvertegenwoordiging in bestuursrecht - misbruik procesrecht tegengaan - geen toegang voor niet belanghebbenden	- Toegang tot het recht - Voldoen aan EVRM, Verdrag van Aarhus en Handvest grondrechten EU. - Uitgangspunt Awb is laagdrempeligheid recht - verhogen griffierecht zal veel weerstand oproepen. - Verlaging vergoeding proceskosten zal op gehele bestuursrecht betrekking hebben – veel weerstand - Natuurlijk persoon veroordelen in proceskosten zal veel weerstand oproepen. - Onderzoek laat zien dat verplichte vertegenwoordiging niet tot minder beroepszaken leidt. - Misbruik procesrecht komt niet vaak voor. - Opties hebben brede reikwijdte over gehele bestuursrecht dus grote impact. - Toepassingsbereik pm(?) - Betrokkenheid JenV	Aanpassing Awb	Afwezig tot beperkt.
13. Versnellen door beperking aantal instanties (RUG).	idem	Idem Speelt vooral voor procedures omgevingsvergunning en 'binnen de poort'.	Versnellen door beperken aantal instanties: - beroep in eerste en hoogste instantie in aangewezen geschillen.	- Voldoen aan EVRM, Verdrag van Aarhus en Handvest grondrechten EU. - Levert substantiële versnelling op voor vergunningen 'binnen de poort'.	Aanpassing Awb, al dan niet via energie-wetgeving.	Substantieel voor vergunningen binnen de poort. 'Buiten de poort' nauwelijks aan de orde.

Onderwerp²⁴	Fase	Probleem	Optie	Overwegingen²⁵	Hoe (afhankelijk van projectenscope)	Tijdswinst op basis van expert judgement (of overig positief gevolg)
			- geen verlof voor hoger beroep. - verkorting motivering of cassatie in hoger beroep. - bovenstaande opties vooral van betekenis voor vergunningen 'binnen de poort'.	- Toepassingsbereik 'buiten de poort' beperkt. - Wel hebben de deeloptyes 'geen verlof voor hoger beroep' en 'verkorting motivering of cassatie in hoger beroep' een substantieel negatief effect op toegang tot het recht.		
14. Versnellen door andere inrichting beroeps-procedure.	idem	Idem	Versnelling door andere inrichting beroepsprocedure - afzien van behandeling beroep op een zitting. - kortsluiten verzoeken om voorlopige voorziening in eerste en enige aanleg en hoger beroep. - digitale hulpmiddelen, bijv voor het aanleveren stukken e.d.	- Voldoen aan EVRM, Verdrag van Aarhus en Handvest grondrechten EU. - Klein toepassingsbereik. - Wet modernisering bestuurlijk verkeer treedt naar verwachting in 2024 in werking (van belang voor digitalisering). - Hoofdstuk 6 van het RUG-rapport beroep bevat handvatten voor versnelde werkwijze binnen de huidige wettelijke kaders.	Aanpassing Awb.	Behalve digitaliseren klein effect. Klein toepassingsbereik.
15. Rechtbank als hoogste rechter bij 'eenvoudige' zaken (i.p.v. ABRvS).	idem	Eenvoudige zaken (bijvoorbeeld zaken over ondergronds afvalcontainer of bepaalde woningbouwzaken) worden ABRvS in eerste en enige aanleg worden behandeld. Kost veel tijd en verdringt behandeling grote zaken.	Rechtbank als hoogste rechter bij 'eenvoudige' zaken (i.p.v. ABRvS).	Helpt bij capaciteitsprobleem RvS Vergt ingrijpende wijziging werkwijze rechtelijke organisatie	Aanpassing Awb.	Leverd potentieel veel tijdswinst op.
16. Invoeren verbod pro-forma beroep .	Idem	Gelegenheid om beroep later toe te lichten kost tijd. Geldt alleen voor gevallen waar niet RCR/projectprocedure geldt.	Geen pro-forma beroep en dus geen aanvulling gronden na einde beroepstermijn. Vooral bij omgevingsvergunningen 'binnen de poort' aan de orde. Bij project-procedure geldt dit al.	Voor afschaffing: - Brengt versnelling. - Indiener moet meteen ter zake komen, niet serieuze beroepen worden gefilterd. Tegen: - Biedt appellant tijd om beroep voor te bereiden.	Aanpassen Ow	6 tot 8 weken tijdswinst

Onderwerp²⁴	Fase	Probleem	Optie	Overwegingen²⁵	Hoe (afhankelijk van projectenscope)	Tijdswinst op basis van expert judgement (of overig positief gevolg)
17. Aanwijzing minister van EZK voor nationale omgevingsplanactiviteit voor energie-infraprojecten (is onder de Ow min BZK).	N.v.t.	Overwogen kan worden om in 1 keer voor duurzame energie-infraprojecten een nationale omgevingsplan-activiteit te vergunnen als vorm van rijksregie door de Minister van EZK (i.p.v. BZK).	Hier Minister EZK bevoegd gezag laten zijn	Vraag is in hoeverre dit een oplossing is of versnellend werkt. Gaat om een afwijkvergunning op grond van artikel 2.1, eerste lid, onder c, Wabo (vroeger artikel 19 WRO-vrijstelling / onder Ow: art. 4.8 Omgevingsbesluit), of kan met een afwijkvergunning van het bestemmingsplan of de beheersverordening kan worden afgeweken? In het geval dat er een nationaal belang aan zit is dan M BZK of de minister die het aangaat in overeenstemming met M BZK bevoegd gezag daarvoor. Procedurele voordelen van een inpassingsplan heb je dan niet, zoals indeplaats-treding, rechtstreeks beroep bij de RvS, coördinatie uitvoeringsbesluiten, enz. Dit is daarom wellicht niet het instrument dat het meest voor de hand ligt als het gaat om de ontwikkeling van grote projecten.	Aanpassen Ow	Nadere analyse nodig – optie is nog onvoldoende verkend.
18. Vastleggen dat groei hernieuwbare energie en aan aanleg energie-infra bijdraagt aan verminderde afhankelijkheid van aardgas en dwingende reden van groot openbaar belang is (dan geen discussie over nationaal belang en helpt bij natuurotoets (?))	Planvormings-fase	Te vaak discussie op projectniveau over belang. In de ADC-toets is het lastig te onderbouwen dat iets een dwingende reden van groot openbaar belang is.	Energie-infraprojecten standaard aanmerken als dwingende reden van groot openbaar belang.	Onduidelijk hoe zich dit verhoudt tot Europees recht en jurisprudentie (pm).	Aanpassing Ow (nu nog Natuurbeschermingswet).	Substantieel
19. Automatische vergunningverlening na verstrijken beslistermijn van twee jaar. Mogelijk alternatief: wettelijke beslistermijn invoeren voor het totale proces (incl. voorfase).	Planvormings-fase	Besluitvormings-procedures kunnen lang duren.	Lex silencio positivo voor besluiten 'buiten en binnen de poort. Alternatief: een beslistermijn vaststellen voor het hele proces: Er zijn verschillende mogelijkheden, bijvoorbeeld bij de kennisgeving voornemen	Strijd met Europees recht, want er kunnen vergunningen tot stand komen die aanzienlijke milieugevolgen hebben die Europese grenzen overschrijden (en dan alsnog beroepszaken). NB: er is een verschil tussen besluiten op aanvraag (omgevingsvergunningen) en	Aanpassing Ow, Awb.	Aan de voorkant tijdswinst, aan het eind potentieel veel vertraging

Onderwerp²⁴	Fase	Probleem	Optie	Overwegingen²⁵	Hoe (afhankelijk van projectenscope)	Tijdswinst op basis van expert judgement (of overig positief gevolg)
			in de projectprocedure, met moment van vaststellen voorkeurs-alternatief, voor de MIEK-projecten het moment dat fase 2 van het MIEK-proces ingaat, of op een tussen initiatiefnemer en bevoegd gezag af te spreken moment	ambtshalve te nemen besluiten, zoals projectbesluit. ²⁹ Voor het alternatief kan voor het startmoment gedacht worden aan: ▪ ontvangst van een verzoek van een initiatiefnemer aan het bevoegd gezag of de procedure in gang wordt gezet; ▪ kennisgeving voornemen in de projectprocedure; ▪ moment van vaststelling voorkeursalternatief; ▪ voor de MIEK-projecten het moment dat fase 2 van het MIEK-proces ingaat; of ▪ een tussen initiatiefnemer en bevoegd gezag af te spreken moment.³⁰		
20. Ruimtelijke reserveringen tracés/locaties: - duurt lang om hoogspanningsverbindingen vast te leggen in rijksregelgeving. - eventuele nieuwe tracés voor hoogspanningsverbindingen zijn onvoldoende ruimtelijk beschermd. - idem voor buisleidingen? Grondspeculatie kan ontwikkeling in de weg staan.	Na plan-vormingsfase	In structuurschema buisleidingen staan ruimtelijk reserveringen waarvan sommige in het Barro/Bkl zijn opgenomen. Niet alle reserveringen worden nageleefd. Wellicht zijn meer reserveringen nodig. Wordt door PEH uitgezocht.	Afhankelijk van inventarisatie Bkl aanvullen met nieuwe reserveringen (instructieregels voor decentrale overheden). Eventueel nemen van voorbereidingsbesluit (om grondspeculatie tegen te gaan).	Vrijhouden van tracés t.b.v. aanleg energie-infra. Eventueel zones gelet op externe veiligheid. Grondspeculatie voorkomen.	Aanvullen Bkl	Voorkomt vertraging of noodzaak andere oplossingen.
21. Buiten toepassing verklaren materiële normen (hangt samen met optie 3c)	N.v.t.	Materiële normen zijn beperkend voor energie-infrastructuur omdat van meet af aan moet vaststaan dat aan de materiële	"Ontkoppeling" besluitvorming ruimtelijke inpassing en besluitvorming realisatie project, waardoor op een later moment kan	Flexibiliteit in de besluitvorming. Onzekerheid of het project daadwerkelijk kan voldoen aan de materiële normen.	In energiewetgeving voor duurzame energieprojecten aanwijzen van	Pm (?)

²⁹ In het eerste geval is het moment van aanvraag de start van de wettelijke procedure (termijn 26 wkn). In het tweede geval is dit minder duidelijk: aanvang met kennisgeving voornemen (geen algemene wettelijke termijn; latere onderdelen van de procedure kennen wel termijnen)

³⁰ Hier geldt een onderscheid tussen ambtshalve te nemen besluiten (projectbesluit) en besluiten omtrent omgevingsvergunningen op aanvraag. In het laatste geval begint de formele procedure op het moment van aanvraag (termijn 26 weken). Voor de gehele projectprocedure gelden geen termijnen, wel voor onderdelen ervan, bijvoorbeeld de zienswijzeprocedure).

Onderwerp²⁴	Fase	Probleem	Optie	Overwegingen²⁵	Hoe (afhankelijk van projectenscope)	Tijdswinst op basis van expert judgement (of overig positief gevolg)
		normen wordt voldaan (incl. de onderbouwing van later te nemen maatregelen)	worden aangetoond dat aan de materiële normen kan worden voldaan. Alternatief: onderbouwing na bepaalde tijd	NB Kan alleen voor zover het niet om Europese materiële normen gaat.	dergelijke materiële normen	
22. Natuurherstel en stikstof	Planvormings-fase	Stikstofproblematiek – beroepsprocedure Porthos (uitspraak RvS 2 nov. 2022)	Betreft separaat traject, geen onderdeel van deze Verkenning.	Betreft separaat traject, geen onderdeel van deze Verkenning.	Geen onderdeel van deze Verkenning.	Geen onderdeel van deze Verkenning.
23. Gebruik maken van de experimenteerbepalingen in de Ow en energiewetgeving	Afhankelijk van het experiment	Is de grondslag en reikwijdte van de huidige bepalingen voldoende voor experimenten? Vraag is of innovatieve oplossingen voldoende kunnen worden ingezet, waarbij het nodig is bepaalde bepalingen uit energiewetgeving uit te kunnen zetten	Vraag is of door gebruik van de experimenteerbepalingen uit de Ow en energiewetgeving het mogelijk is procedurele-versnellingen toe te passen of om bepaalde bepalingen uit energiewetgeving uit te zetten.	Mate waarin eventuele experimenten mogelijk zijn op grond van huidige bepalingen. Ruimte die elektriciteits-richtlijn en gasrichtlijn biedt voor experimenten (is beperkt).	Eventueel aanpassen experimenteerbepalingen.	Afhankelijk van het experiment.
24. Mogelijkheden REPower EU t.a.v. mer en natuurtoets overnemen	Planuitwerkings-fase	Trage besluitvorming en belemmeringen door natuur voor uitvoering project.	Richtlijn implementeren; maar ook politieke input in Brussel in het kader van REPower EU (bredere scope nodig om echt versnellend te zijn)	Discussies binnen EU lopen nog.	N.t.b.	N.t.b.
25. Gedoogplichtenprocedures Ow (art. 10.14)	Licensingfase Planvormings-fase	De Ow kent langere doorlooptijden voor gedoogplichten als er niet op minnelijke wijze afspraken zijn met grondeigenaren (van 12 naar 14 weken en extra rechtsbescherming i.v.m. "Gedoogplicht Betreding" van 6 naar 29 weken en extra gang naar de rechter waardoor de maximale doorlooptijd 36 weken wordt).	Aanpassen Ow op dit punt	- Wordt als breed probleem ervaren. Is ook relevant voor aanlandingen van offshoreprojecten en duurzaam op land. - Loopt mogelijk tegen grenzen Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) aan.	Aanpassen Ow op dit punt (na nader overleg RCR/TenneT)	Enkele maanden

Onderwerp²⁴	Fase	Probleem	Optie	Overwegingen²⁵	Hoe (afhankelijk van projectenscope)	Tijdswinst op basis van expert judgement (of overig positief gevolg)
26. Vergunning op hoofdlijnen/bandbreedten	Licensingfase Planvormings-fase	Bedrijven zoals Tatasteel lopen er tegen aan dat voor vergunningverlening al meteen alle details/onderzoeken gereed moeten zijn/weinig flexibiliteit in de procedure.	Op basis van minder gedetailleerde ontwerpen een vergunning aangevraagd worden, hierdoor kan de indiening eerder gestart worden.	Dit is een vergunning waarbij de maximale omvang van een project bekend is, maar de daadwerkelijke uitvoering nog niet. Bij infrastructurele projecten wordt het hierdoor mogelijk om sneller een aanvraag te kunnen indienen, namelijk bij het voorontwerp en niet pas bij het technisch ontwerp. ³¹ De beschikking moet voldoende onderbouwd zijn om de rechtsbeschermings-procedures geslaagd te doorlopen. Voor de 20 grootste CO2-uitstoters betekent dit dat zij voordat alle vergunningaanvraagdetails bekend zijn een aanvraag "met bandbreedten" kunnen starten. Als sprake is van mer zal wel bezien moeten worden hoe dit zich verhoudt tot de hierboven geschetste inhoudelijke eisen die uit de mer-richtlijn komen.	Aanpassen Ow op dit punt (overleg met IenW hierover)	N.t.b.
27. Artikel 6 Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet (e.a. bepalingen) continueren.	Vergunningen-fase	Soms wordt juist de uov gezien als vertragend (pm nader onderzoeken of dit daadwerkelijk zo is)	Overhevelen/aanpassen artikel 6 Besluit uitvoering Chw zodat niet de uov maar de reguliere procedure van toepassing is op vergunningen.	- woorden "bepaalde termijn" eruit halen (nu nog alleen voor tijdelijke projecten mogelijk) - geeft flexibiliteit - nadeel reguliere procedure is dat dan bezwaar mogelijk is	In overleg met Ministerie van BZK bekijken of (snelle) aanpassing amvb mogelijk is.	N.t.b.
28. Aanwijzen minister LNV (in plaats van gedeputeerde staten) al bevoegd gezag bij de ombouw van het landelijke gastransportnet naar een landelijk waterstoftransportnet betreffende het aspect natuur.	Realisatiefase	De systematiek van bevoegdheidsverdeling Wnb tussen Rijk en provincies is dat in beginsel de provincies bevoegd gezag zijn, tenzij het Rijk bevoegd is gemaakt. Dit is voor de waterstofinfra nog niet geregeld – dus niet consistent. Hierdoor moeten verschillende	Minister LNV voor natuurtoestemming waterstofinfra bevoegd gezag maken.	Consistent maken stelsel (want is voor gasinfra ook zo geregeld).	Aanpassen Besluit natuurbescherming en Omgevingsbesluit	Enkele maanden

³¹ Een voorbeeld is de uitspraak ECLI:NL:RVS:2014:2354 waarbij voor een windturbine de maximale tiphoogte, rotordiameter en ashoogte zijn vastgelegd, maar waarbij het exacte model nog niet bekend was. Het gaat hier wel om een heel specifieke situatie en het is de vraag of dit zo algemeen kan worden uitgelegd.

Onderwerp²⁴	Fase	Probleem	Optie	Overwegingen²⁵	Hoe (afhankelijk van projectenscope)	Tijdswinst op basis van expert judgement (of overig positief gevolg)
		provincies toestemming te verlenen en met overleggen. Dit kost tijd.				

BIJLAGE 2: Zeefmethodiek selectie wettelijke versnellingsopties

Zoals in het Plan van Aanpak van de Verkenning staat aangegeven worden uitgaande van lijst aan ideeën de versnellingsopties getrechterd. Daarvoor is een 'zeven-aanpak' ontwikkeld die bestaat uit drie 'zeven' (stappen):

- **Eerste 'zeef'** (als een van deze vragen met 'nee' wordt beantwoord, is er geen impact en valt de optie af):
 1. Is er sprake van nationaal belang? Voor rijksregie, al dan niet door aanpassing van wet- en regelgeving, moet sprake zijn van nationaal belang.
 2. Is er sprake van een versnellingseffect?
 3. Komt de te versnellen omstandigheid/situatie regelmatig voor (omvang probleem)?
 4. Is überhaupt aanpassing van wetgeving nodig of past het binnen de huidige wettelijke kaders?
- **Tweede 'zeef'**: strijdigheid met (inter)nationale rechtsbeginselen en algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Opties moeten mogelijk zijn binnen de beginselen en grenzen van internationale en Europese regelgeving. Ook de nationale rechtsbeginselen en algemene beginselen van behoorlijk bestuur zijn van belang. Sommige beginselen zijn absoluut, zoals het toegang tot het recht en sommige zijn (min of meer) relatief (beginselen uit het Europees Handvest inzake lokale autonomie). Bij de overweging welke versnellingsoptie voor welke projecten wordt toegepast moet rekening worden gehouden met de omvang van de groep projecten waarop versnellingsopties betrekking zouden hebben. Hoe kleiner de selectie van projecten, hoe verder de aanpassingen van wet- en regelgeving zouden kunnen gaan.
 5. Geen strijdigheid mag bestaan met de volgende **internationale rechtsbeginselen**:
 - a. vroegtijdige betrokkenheid van het betrokken publiek (Verdrag van Aarhus);
 - b. toegang tot het recht (zowel nationaal uitgangspunt als uitgangspunt in Europees verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM), het Handvest van grondrechten van de Europese Unie (Hv) en het Verdrag van Aarhus);
 - c. Europees Handvest inzake lokale autonomie (hieruit volgt bijv. "decentraal, tenzij");
 - d. het beginsel dat de EU in haar milieubeleid streeft naar een hoog niveau van milieubescherming;³²
 6. De belangrijkste **nationale rechtsbeginselen** in dit verband zijn:
 - a. Zorgvuldigheid in besluitvorming mogelijkheid volledige heroverweging in bezwaar (Awb);
 - b. Noodzaak van de rechterlijke motiveringsplicht en kenbaarheidsvereiste;
 7. Belangrijke **staatsrechtelijke beginselen** zijn:
 - a. Scheiding der machten, waarbij het niet aan de rechter is om te besturen;
 - b. Gedecentraliseerde eenheidsstaat waarin decentrale overheden een zelfstandige positie hebben en mogen opkomen voor hun belangen; hieruit volgt het in de huidige en toekomstige wetten gehanteerde beginsel "decentraal, tenzij".
 8. Geen strijdigheid met (**internationale**) **materiële regels**, zoals bijvoorbeeld voor mer.
- **Derde zeef**: (andere) overwegingen die volgen uit het IAK aan de hand waarvan wordt beoordeeld of wetgeving op z'n plaats is. Deze weging is vooral zinvol op pakketten/combinaties van versnellingsopties die als kansrijk worden gezien.
 9. Overwegingen betreffende doeltreffendheid, doelmatigheid en proportionaliteit.
 10. Hierbij spelen ook Europeesrechtelijke en nationaalrechtelijke beginselen een rol, zoals level playing field.
 11. Eventuele strijdigheid met nationaal beleid: met name uit de Kabinetsvisie burgerbetrokkenheid energietransitie (participatie).
 12. De gevolgen van een wetsvoorstel (voor o.m. uitvoeringsorganisaties, bevoegd gezag, rechtelijke macht, gegevensbescherming, ICT).

³² Dit ambitieniveau is vertaald in de sectorspecifieke doelstellingen en ambities van de EU-richtlijnen die via de Omgevingswet opnieuw zijn geïmplementeerd. Ook berust het milieubeleid van de Europese Unie op het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron moeten worden bestreden, en het beginsel dat de vervuiler betaalt. Andere beginselen die worden gebruikt in het EU-milieubeleid zijn het beginsel dat de beste beschikbare technieken worden ingezet, het beginsel van geen achteruitgang («standstill») en het nabijheidsbeginsel (niet-afwentelbeginsel). Naast de milieubeginselen zijn ook andere beginselen relevant voor het wetsvoorstel. Zo kennen internationale verdragen over het behoud van cultureel erfgoed diverse beleidsbeginselen.

BIJLAGE 3: Selectie wettelijke versnellingsopties

In de onderstaande tabel is de eerste en de tweede zeef toegepast, waarmee opties afvallen:

- Op de eerste zeef blijven al de nodige opties liggen, die daarmee afvallen. Ze hebben geen of nauwelijks (versnellings)effect, de omvang van het probleem is heel klein of passen bij nader inzien al binnen het huidige wettelijke kader. **[bruin]**
- Op de tweede zeef blijven opties liggen (die daarmee afvallen) die strijdig zijn met geldende rechtsbeginselen en internationale materiële regels. **[rood]**
- De opties die overblijven worden vervolgens gezamenlijk beoordeeld op doelmatigheid en doeltreffendheid (derde zeef). De proportionaliteit hangt af van het pakket van opties dat wordt gekozen. **[groen]**
- Voor een aantal opties kunnen op dit moment nog geen conclusies worden getrokken – daar zijn vervolgacties nodig. **[zwart]**

Onderwerp	<i>Zeef 1 - zet geen zoden aan de dijk of niet nodig</i>	<i>Zeef 2 – loopt tegen rechtsbeginselen of internationale materiële regels.</i>	Opmerkingen, aandachtspunten	Voorstel advies – naar zeef 3?
1. Wettelijke verankering toepassing RCR/ project-procedure op alle energie-infraprojecten mogelijk maken (waarbij de vraag nog is of de scope beperkt moet blijven tot projecten van nationaal belang of ook de projecten die "opgehangen" zijn aan de projecten van nationaal belang, zoals 110/150kv-projecten, wettelijke verankerd zouden moeten worden).). Dezelfde vraag speelt ook voor projecten zijn waarop de PCR wettelijk van toepassing moet worden verklaard.	Weliswaar niet veel tijdswinst, maar wel relevant voor consistentie benadering energie-infraprojecten, dan wel keuzevrijheid creëren of de RCR of PCR wordt toegepast.	In energiewetgeving alle energie-infraprojecten benoemen als projecten waarvoor projectprocedure geldt	- Nationaal belang staat dan altijd vast en hoeft niet meer te worden aangetoond voor rijksregie. - Creëert consistent systeem als het gaat om belang energie-infra waarbij duurzame energie ook een plek heeft. - Voor aantal projecten juist wens om geen RCR toe te passen.³³ - Relatie met wettelijke borging MIEK. - Voor zover het gaat om aanwijzen provinciale projecten, nader onderzoek nodig (en zal afhankelijk zijn van wat in PMIEK komt)	Ja, in ieder geval die projecten die nu per rijkscoördinatiebesluit zijn aangewezen (waterstofgas en Delta Corridor)
2. Aanpassen coördinatieregeling afd. 3.5 Awb en Ow (in geval toestemmingen of ruimtelijke inpassing voor een (deel van het) project niet meegaan in de projectprocedure Ow ³⁴).	Levert veel tijdswinst op De vraag is hoe vaak het voorkomt (niet aan de orde als projectprocedure van toepassing – afhankelijk van de vraag of toestemmingen worden meegenomen in de projectprocedure zie ook optie 1).	Geen belemmeringen	- Nog de vraag hoe vaak dit voorkomt	Ja
3. Mogelijkheden Chw in Ow opnemen, voor zover nog niet gebeurd (art. 1.4, 6 en 7 Chw): a.beperkingen beroepsrecht decentrale overheden b.commitment dec. overheden voor lokaal of regionaal	- a.Beperken beroepsrecht dec. overheden – beroepen komen weinig voor. - b.Commitment dec. overheden voor lokale of regionale projecten van nationale betekenis anderszins in	a. Beperkingen beroepsrecht dec. overheden kan wellicht niet gelet op Verdrag van Aarhus. • Andere twee deel-opties passen binnen rechtsbeginselen	• Alhoewel projectuitvoeringsbesluit nauwelijks wordt toegepast, wellicht toch interessant voor energie-infra? Is wel complex en kwetsbaar. Er zullen bovendien weinig energieprojecten zijn waar dit toepasbaar is.	Nee (wel nadere analyse nodig over mate waarin Verdrag van Aarhus beperkingen beroepsrecht in de weg staat).

³³ De Ow biedt hiertoe mogelijk: delegeren naar provincie. Daartoe wordt een handreiking gemaakt.

³⁴ Dit kan het geval zijn als een gemeente een bepaald project al mogelijk heeft gemaakt in het omgevingsplan of dat het Rijk om strategische redenen aan gemeente vraagt het omgevingsplan te wijzigen maar het Rijk (of de provincie) wel de coördinatie van overige toestemmingen (al dan niet op verzoek van gemeente of provincie) aan zich trekt.

Onderwerp	Zeef 1 - zet geen zoden aan de dijk of niet nodig	Zeef 2 – loopt tegen rechtsbeginselen of internationale materiële regels.	Opmerkingen, aandachtspunten	Voorstel advies – naar zeef 3?
project met nationale betekenis c. projectuitvoeringsbesluit voor woningen w.o. bepaalde projecten voor duurzame opwek Alle toestemmingen in 1 besluit; beroep in 1 instantie; bepaalde materiele normen uitgeschakeld.	Ow geborgd (dus geen wetgeving nodig). c. Projectuitvoeringsbesluit zal niet veel voorkomen. • Komt niet door zeef 1 (wellicht is het projectuitvoeringsbesluit nog nader te onderzoeken mede nav motie Erkens/Boucke van 23 november 2022 ³⁵).		- Nader onderzoek naar of onder voorwaarden gemeenten geen 'betrokken publiek' zijn als bedoeld in Verdrag van Aarhus. NB De toepassing van de Chw (die opgaat in de Ow) op rijksprojecten kan interessant worden naarmate de Ow later in werking treedt. Deze optie komt pas in beeld als dit daadwerkelijk gebeurt. Thans wordt uitgegaan van inwerkingtreding per 1 januari 2024.	
4. Geen verkenningenfase (w.o. participatie)	Leverd tijds winst op (0,5 jr), kan (substantiële) vertraging voorkomen en komt regelmatig voor.	Is niet Europees gereguleerd (behoudens mer)). Ook niet tegen verdragen en rechtsbeginselen (schuurt wel potentieel met zorgvuldigheid).	- Zorgvuldigheid besluitvorming. - Een project als aanlanding wind op zee met bijbehorende infra op land is een voorbeeld van een dusdanig urgent project dat deze optie kan worden gerechtvaardigd.	Ja
5. De Ow bevat bij amendement opgenomen verzwaringen': → kunnen aandragen van mogelijke oplossingen voor de aan de orde zijnde opgave (art. 5.47, derde lid) → door derden verzoeken om onafhankelijke deskundige (art. 5.48, tweede lid) → beslissing BG of aangedragen oplossing redelijkerwijs in beschouwing moet worden genomen (art. 5.48, derde lid).	- Kan veel tijdsverlies voorkomen (potentieel een half jaar tot een jaar, zeker in het begin als jurisprudentie zich nog ontwikkeld). - Meerwaarde van deze Ow-stappen voor zorgvuldigheid proces beperkt, zeker als er maar één tracé of locatie aan de orde is	Geen belemmeringen uit zeef 2	- Deze mogelijkheden zijn bij amendement in Ow opgenomen.	Ja
6. Participatie anders inrichten of afschaffen voor bepaalde duurzame energie-infraprojecten (dus afschaffen motiveringsplicht voor BG en aanvraagvereiste voor initiatiefnemer). NB: voor projectbesluit is participatie wel verplicht (kennisgeving in art 5.3 Ob).	Geen belemmeringen.	Geen belemmeringen, met dien verstande dat het zorgvuldigheidsbeginsel in de discussie zal worden aangevoerd.	- Participatiebepalingen door TK opgenomen in Ow (dus wordt als politiek belangrijk gezien). - Participatie kan ook proces versnellen dan wel draagvlak vergroten (Elverding-gedachte). - Afstemming BZK Wet regie volkshuisvesting – bijv. over wettelijke omschrijving van het begrip 'participatie'.	Ja
7. Grondslag in Ow opnemen voor uitwerking bij AMvB om op programmaniveau een overkoepelende mer te doen	Kan al op grond van huidige wettelijke kaders, dus komt niet door zeef 1 .	n.v.t.	Op beleidsniveau moet worden bekeken of dit voor clusters van projecten versnellingen biedt. Deze manier van werken levert n.l. wel versnelling op.	Nee

Onderwerp	Zeef 1 - zet geen zoden aan de dijk of niet nodig	Zeef 2 – loopt tegen rechtsbeginselen of internationale materiële regels.	Opmerkingen, aandachtspunten	Voorstel advies – naar zeef 3?
voor een (gelimiteerde) lijst van (MIEK-)projecten.			NB: optie houdt wel verband met opties 4 en 5 – positie mer daarbij betrekken.	
8. Mogelijke versnellingen bezwaar (RUG): - afschaffen bezwaar - bezwaarprocedure facultatief in aangewezen gevallen - invoeren relativiteitsvereiste - strakkere termijnen	Bezwaarprocedures kosten tijd. Probleem voor energie-infra beperkt, mogelijkheid bezwaar indienen veelal niet aan de orde (maar afd. 3.4). Soms wel aan de orde voor vergunningen industrie die op infra wordt aangesloten (kleinere op zichzelf staande verg. niet uov doorlopen) – daar wel versnelling	- Schuurt met nationaal zorgvuldigheidsbeginsel.	- Vraagt aanpassing/ uitzetten bepalingen Awb – kan lang duren. - Leidt mogelijk tot extra beroepen. - toepassingsbereik voor infra-projecten 'buiten de poort' en 'binnen de poort' gering. - Nog bij BZK in beeld en evt. samen met BZK oppakken richting JenV.	Misschien
9. Afschaffen VVGB gem. raad (onder Ow 'bindend advies')	Komt relatief weinig voor (wel van belang als RCR niet wordt toegepast, voor projecten die niet van nationaal belang zijn), probleem is klein. Niet door zeef 1.	Geen belemmeringen zeef 2.	- Komt relatief weinig voor, probleem is dus niet groot (wel van belang als RCR niet wordt toegepast). - Onder Ow werkt dit anders (tenzij ook hier een uitzondering voor energie-infraprojecten wordt gemaakt)	Nee.
10. Vergunningvrij maken van bepaalde activiteiten. Aan het eind van de keten lopen initiatiefnemers er tegenaan dat voor kleinere werken (bv aanleg trafo-huisjes) met weinig impact op de leefomgeving toch nog vergunningen nodig zijn waarvoor openbare voorbereidingsprocedure moet worden doorlopen	Netbeheerders en Gasunie hebben dit probleem benoemd – geen belemmeringen zeef 1.	Geen belemmeringen zeef 2.	- Kan vertragingen voor functioneren netwerk voorkomen. - In voorkomende gevallen hebben kleinere activiteiten toch impact op leefomgeving (met name veiligheidscontouren). - Belanghebbenden hebben dan geen juridische invloed meer. - Meer duidelijkheid nodig of dit echt een probleem is (is gevraagd vragen aan netbeheerders)	Vooralsnog Ja
11. Versnellen door eerder oordeel rechter (RUG): - kortsluiten van verzoeken om voorlopige voorzieningen in bezwaar - rechtsingang voorlopige voorziening voor vergunninghouder - deelgeschil voorleggen aan rechter	- Te verwachten versnellingseffect beperkt. - Toepassingsbereik (omvang probleem beperkt) - Niet door zeef 1.	- Moet voldoen aan EVRM, toegang rechter. Spanning met internationaal recht.		Nee
12. Versnellen door beperken toegang beroep (RUG): - procesrisico vergroten - verplichte procesvertegenwoordiging in bestuursrecht - misbruik procesrecht tegengaan - geen toegang voor niet belanghebbenden	- Te verwachten versnellingseffect beperkt. - Toepassingsbereik (omvang probleem beperkt) - Niet door zeef 1.	- Toegang tot het recht - Voldoen aan EVRM, Verdrag van Aarhus en Handvest grondrechten EU. - Uitgangspunt Awb is laagdrempeligheid recht - Verhogen griffierecht zal veel weerstand oproepen. (betreft dan ook generieke maatregel voor alle zaken en gaat scope EZK ver te buiten. - Als door zeef 1, dan niet door zeef 2	- Verlaging vergoeding proceskosten zal op gehele bestuursrecht betrekking hebben – veel weerstand - Natuurlijk persoon veroordelen in proceskosten zal veel weerstand oproepen - Onderzoek laat zien dat verplichte vertegenwoordiging niet tot minder beroepszaken leidt	Nee

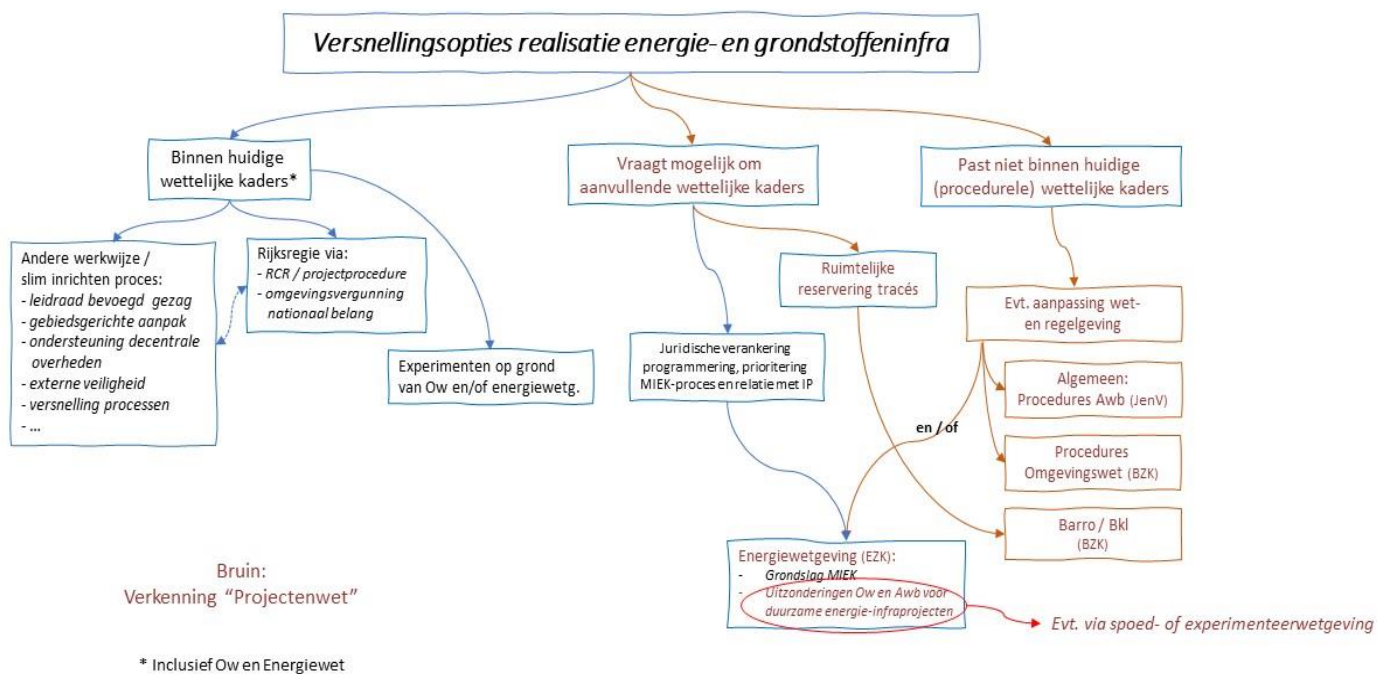
Onderwerp	Zeef 1 - zet geen zoden aan de dijk of niet nodig	Zeef 2 - loopt tegen rechtsbeginselen of internationale materiële regels.	Opmerkingen, aandachtspunten	Voorstel advies – naar zeef 3?
			- Misbruik procesrecht komt niet vaak voor - Opties hebben brede reikwijdte over gehele bestuursrecht dus grote impact	
13. Versnellen door beperking aantal instanties (RUG): - beroep in eerste en hoogste instantie in aangewezen geschillen - geen verlof voor hoger beroep - verkorting motivering of cassatie in hoger beroep. - bovenstaande opties vooral van betekenis voor vergunningen die niet meteen meegaan in de projectprocedure (of waarvoor de procedure nog kan worden uitgevoerd)	- Opties hebben vooral betrekking op procedures omgevingsvergunningen 'binnen de poort'. Levert daar substantiële versnelling (ook in geval uov). Levert gemiddeld 1,5 jaar versnelling op) - Toepassingsbereik 'buiten de poort' beperkt (want projectprocedure).	- Voldoen aan EVRM, Verdrag van Aarhus en Handvest grondrechten EU. - Voldoen ook nationaalrechtelijke beginselen, maar de deeloptyes 'geen verlof voor hoger beroep' en 'verkorting motivering of cassatie in hoger beroep' een substantieel negatief effect op toegankelijkheid tot het recht.	- Is een breuk met inrichting rechtsbestel in NL, waar altijd sprake is van twee instanties - Wel hebben de deeloptyes 'geen verlof voor hoger beroep' en 'verkorting motivering of cassatie in hoger beroep' een substantieel negatief effect op toegang tot het recht. - Met BZK en JenV overleggen). - De deeloptyes 'geen verlof voor hoger beroep' en 'verkorting motivering of cassatie in hoger beroep' een substantieel negatief effect op toegang tot het recht.	Ja (met name voor de deeloptye 'beroep in eerste en hoogste instantie in aangewezen geschillen').
14. Versnellen door andere inrichting beroepsprocedure: - afzien van behandeling beroep op een zitting - kortsluiten verzoeken om voorlopige voorziening in eerste en enige aanleg en hoger beroep - digitale hulpmiddelen, bijv voor het aanleveren stukken	- Te verwachten versnellings-effect beperkt (6 weken). - Toepassingsbereik relatief klein (komt weinig voor). - Binnen het huidige bestuursprocesrecht is al veel mogelijk. - Niet door zeef 1.	- Voldoet wel aan (inter)nationale rechtsbeginselen.	- Wet modernisering bestuurlijk verkeer treedt naar verwachting in 2024 in werking (van belang voor digitalisering). - Hoofdstuk 6 van het RUG-rapport beroep bevat handvatten voor versnelde werkwijze binnen de huidige wettelijke kaders.	Nee
15. Rechtbank als hoogste rechter bij 'eenvoudige' zaken (i.p.v. ABRvS)	Eenvoudige zaken worden ABRvS in eerste en enige aanleg worden behandeld. Kost veel tijd en verdringt behandeling grote zaken. Levert ruimte op bij RvS	Niet in strijd met (inter)nationale rechtsbeginselen.	Gaat in principe om alle eenvoudige zaken, dus meer dan duurzame energie-infra: brede projectenscope. Daarmee ook relevant voor vergunningen waarvoor IenW verantwoordelijk is – kan compliceren bij uitwerking optie. Helpt bij capaciteitsprobleem RvS Vergt ingrijpende wijziging werkwijze rechtelijke organisatie. Moet besproken worden met JenV (samen met BZK)	Ja
16. Invoeren verbod pro forma beroep	Levert vooral tijdswinst op voor vergunningen waarvoor niet de RCR/projectprocedure wordt doorlopen.	Niet in strijd met internationaal recht.	Geldt al voor projectprocedure. Vooral van belang voor vergunningen 'binnen de poort'.	ja
17. Aanwijzing minister van EZK als bevoegd gezag voor nationale omgevingsplan-	Nader te bepalen, EZK is dan zelf verantwoordelijk, maar nog niet duidelijk of het versnellend werkt.	Niet in strijd met internationaal recht.	Nader te bespreken met BZK, IPO en VNG. Geldt alleen voor kleinere projecten waarvoor niet de projectprocedure geldt.	Ja

Onderwerp	Zeef 1 - zet geen zoden aan de dijk of niet nodig	Zeef 2 – loopt tegen rechtsbeginselen of internationale materiële regels.	Opmerkingen, aandachtspunten	Voorstel advies – naar zeef 3?
activiteit (is onder de Ow Minister BZK)	Wellicht blijft deze opties alsnog op zeef 1 liggen.		Vraag is in hoeverre dit een oplossing is of versnellend werkt. De procedurele voordelen van de RCR/projectprocedure zijn er dan niet, zoals indeplaatsstelling, rechtstreeks beroep bij de RvS, coördinatie uitvoeringsbesluiten, enz.	
18. Vastleggen dat groei hernieuwbare energie en aan aanleg energie-infra bijdraagt aan verminderde afhankelijkheid van aardgas en dwingende reden van groot openbaar belang is (dan geen discussie over nationaal belang en helpt bij natuurtoets) NVDE	Te vaak discussie op projectniveau over belang. In de ADC-toets is het lastig te onderbouwen dat iets een dwingende reden van groot openbaar belang is. Energie-infraprojecten standaard aanmerken als dwingende reden van groot openbaar belang	PM vooralsnog onduidelijk hoe dit zich verhoudt tot Europees recht.	Betreft voorstel NVDE nadere duiding volgt. Als algemeen criterium wordt geïntroduceerd voor energieprojecten (zoals 'duurzame energie'), dan nog moet per project worden aangetoond dat het project daadwerkelijk ervoor kwalificeert	N.t.b.
19. Automatische vergunningverlening na verstrijken beslistermijn/ Lex silencio positivo voor besluiten 'buiten en binnen de poort' (NVDE). Mogelijk alternatief: wettelijke beslistermijn invoeren voor het totale proces (incl. voorfase).	Levert potentieel tijdswinst op want besluitvormingsprocedures kunnen lang duren.	Risico: strijd met Europees recht, want er kunnen vergunningen tot stand komen die aanzienlijke milieugevolgen hebben die Europese grenzen overschrijden (en dan alsnog beroepszaken) Niet door zeef 2	Lex silencio positivo kan wel een stok achter de deur zijn voor bevoegd gezag (of uitlokken tot afwijzen vergunningen). Als er geen beroep wordt ingesteld, dan kan het wel snel gaan. Mogelijk alternatief: wettelijk beslistermijn invoeren voor het totale proces (incl. voorfase). Ter inspiratie kunnen Europese regels voor 'Public Common Interest' voor projecten voor energie-infra dienen.	Nee, wel voor alternatief.
20. Ruimtelijke reserveringen tracés/locaties: - duurt lang om hoogspanningsverbindingen vast te leggen in rijksregelgeving - eventuele nieuwe tracés voor hoogspanningsverbindingen zijn onvoldoende ruimtelijk beschermd - idem voor buisleidingen? - grondspeculatie kan ontwikkeling in de weg staan.	In structuurschema buisleidingen staan ruimtelijk reserveringen waarvan sommige in het Barro/Bkl zijn opgenomen. Niet alle reserveringen worden nageleefd. Wellicht zijn meer reserveringen nodig. Wordt door PEH uitgezocht. Geen belemmeringen, mocht het nodig zijn. Past binnen het stelsel (incl. Ow)	Geen belemmeringen, mocht het nodig zijn.	Afhankelijk van inventarisatie Bkl aanvullen met nieuwe reserveringen (update instructieregels voor decentrale overheden voor m.n. buisleidingen). Voor geheel nieuwe infra biedt dit wellicht soelaas: ruimtelijke bescherming in regels opnemen duurt jaren; actieve grondpolitiek biedt wellicht soelaas. Eventueel nemen van voorbereidingsbesluit (om grondspeculatie tegen te gaan)	Ja, afhankelijk van gebleken noodzaak (wordt nog onderzocht bij PEH)
21. Buiten toepassing verklaren materiële normen (hangt ook samen met optie 3c).	PM is nog niet onderzocht – vooralsnog is niet gebleken dat materiële normen belemmerend zijn voor (wezenlijke) duurzame energie-infraprojecten.	Zolang binnen de internationale en Europese normen gebleven wordt	Nader onderzoeken	PM (is nog niet onderzocht – vooralsnog is niet gebleken dat materiële normen belemmerend zijn voor (wezenlijke)

Onderwerp	Zeef 1 - zet geen zoden aan de dijk of niet nodig	Zeef 2 – loopt tegen rechtsbeginselen of internationale materiële regels.	Opmerkingen, aandachtspunten	Voorstel advies – naar zeef 3?
				duurzame energie-infrastructuren).
22. Natuurherstel en stikstof	Planvormingsfase	Stikstofproblematiek – beroepsprocedure Porthos (uitspraak RvS d.d. 2 nov.2022)	Geen onderdeel van deze Verkenning.	Separaat traject/ geen onderdeel van deze Verkenning.
23. Gebruik maken van de experimenteerbepalingen in de Ow en energiewetgeving	Afhankelijk van het experiment	Is de grondslag en reikwijdte van de huidige bepalingen voldoende voor experimenten? Vraag is of innovatieve oplossingen voldoende kunnen worden ingezet, waarbij het nodig is bepaalde bepalingen uit energiewetgeving uit te kunnen zetten. Mogelijkheden experimenten energiewetgeving zeer beperkt door EU-recht (marktordening).	Vraag is of door gebruik van de experimenteer-bepalingen uit de Ow en energiewetgeving het mogelijk is procedurele-versnellingen toe te passen of om bepaalde bepalingen uit energiewetgeving uit te zetten. Mogelijkheden Ow binnen reikwijdte Ow (moet gaan om fysieke leefomgeving, dus geen marktordeingsvraagstukken)	PM
24. Mogelijkheden REPower EU t.a.v. mer en natuurtoets overnemen	Planuitwerkings-fase	Trage besluitvorming en belemmeringen door natuur voor uitvoering project.	Richtlijn implementeren	Er bestaan verschillende beelden over de winst die deze mogelijkheden opleveren (of zelf ingewikkelder maken). Discussies binnen EU lopen nog.
25. Gedoogplichtenprocedure	Verzwarende Ow-procedure wordt ongedaan gemaakt	Loopt mogelijk tegen grenzen EVRM aan.	De verzwarende van de procedure onder de Ow is bewust gekozen. Betreft een generieke regeling; aanpassing zal naar verwachting moeilijk zijn en veel discussie opleveren.	Ja
26. Vergunning op hoofdlijnen (bandbreedte)	Geeft flexibiliteit in besluitvormings-procedure, dus in ieder geval planningsgemak	Loopt mogelijk tegen mer-richtlijn aan	PM nadere analyse zeef 2 Komt uit analyse IenW, moet nader besproken worden.	N.t.b.
27. Artikel 6 Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet (e.a. bepalingen) continueren.	Je kunt kiezen tussen uov of reguliere procedure, geeft flexibiliteit. Versnelling hangt af van versnellingen in bezwaarfase reguliere procedure.	Geen grenzen	Samen met BZK en IeW verkennen n.a.v. RUG-opties bezwaar	N.t.b.
28. Aanwijzen minister LNV (in plaats van gedeputeerde staten) al bevoegd gezag bij de ombouw van het landelijke gastransportnet naar een landelijk waterstoftransportnet betreffende het aspect natuur.	Ja, een bevoegd gezag werkt efficiënter voor ombouw gasnetwerk dan 12 provincies en gaat dus sneller.	Geen internationaal rechtelijke belemmeringen	Samen met LNV en provincies (IPO) uitwerken.	Ja

BIJLAGE 4: Schema scope verkenning wettelijke versnellingsopties

Scope in relatie mogelijke wetgevingslijnen Verkenning “Projectenwet” energie- en grondstoffeninfrastructuur

Intern gebruik

BIJLAGE 5: Overzicht overgebleven versnellingsopties

<i>Versnellingsoptie (nummering sluit aan bij bijlagen 1 en 3)</i>
1. Voor alle duurzame energie-infraprojecten van nationaal (en provinciaal) belang de RCR(PCR)/project-procedure van toepassing te verklaren
2. Aanpassen coördinatie-regeling afd. 3.5 Ow (in geval toestemmingen voor een (deel van het) project niet meegaat in de projectprocedure.
4, 5, 6. Geen verkenningfase voor bepaalde projecten. Minder vergaand alternatief: verzwaringen die Omgevingswet kent buiten toepassing verklaren (opties 5 en 6 uit bijlage 3 van deze notitie)
8. Voor alle duurzame energieprojecten van nationaal belang enkele procedurele afwijkingen ten aanzien van <u>bezwaar</u> .
10. Vergunningvrij maken van enkele kleine activiteiten met weinig impact op leefomgeving, met name van belang voor regionale netbeheerders
13. Voor alle duurzame energieprojecten van nationaal belang enkele procedurele afwijkingen ten aanzien <u>beroep</u> .
15. Rechtbank als hoogste rechter bij 'eenvoudige' zaken
16. Invoeren verbod pro forma beroep
17. Aanwijzing Minister van EZK als bevoegd gezag voor nationale omgevingsplanactiviteit
19. Maximale beslistermijn bevoegd gezag bij duurzame energie-infraprojecten
23. Gebruik maken van experimenteerbepalingen in de Ow en energiewetgeving
25. Langere gedoog-plichtenprocedure Ow terugdraaien
26. Vergunningen op hoofdlijnen mogelijk maken
27. Art. 6 Besluit uitvoering Chw continueren
28. Aanwijzen Minister LNV i.p.v. gedeputeerde staten als bevoegd gezag bij ombouw gastransportnetwerk betreffende natuur

BIJLAGE 6: Proces-procedureschema overzicht overgebleven versnellingsopties

Projectprocedure en vergunningenprocedures die daarop volgen

Stap/fase	Documenten, resultaat	Wettelijke versnellingsoptie	Versnelling, tijdswinst
Projectenscope project-procedure (wettelijke lijst van energie-infraprojecten)	wettelijke lijst van werken met nationaal belang waarvoor minister in ieder geval een projectbesluit vaststelt	Uitbreiden lijst van type projecten om discussies nationaal belang te voorkomen	Voorkomt potentiële discussies. Uitbreiding nog te bepalen
a. Voorselectie Project komt op: → alg. projectinfo en probleemanalyse op hoofdlijnen → opstellen startdocument met probleemanalyse, projectanalyse incl. voorstel ruimt. proc. en beschrijving versnellingsopties, e.d.	→ Startdocument Gaaf in op bovenstaande – nat. belang, urgentie, toekomstzekerheid en klimaatwinst.	Geen	N.v.t.
b. Verkenning Afhankelijk van gekozen procedure Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor de plan-mer of eerste fase project-mer aan de orde. Gaat om beschrijving plan/project, alternatieven, kwaliteit milieu en autonome ontwikkeling, en effecten van het plan/project. Daarnaast een integrale effectenanalyse (analyse van effecten op milieu, techniek, kosten, omgeving en toekomstvastheid) Zienswijzen of reacties	• Verzoek van initiatiefnemer aan BG om procedure te beginnen • Kennisgeving voornemen³⁶ • Kennisgeving participatie (wie, waarover, wanneer, aanvullende info, rol BG en initiatiefnemer) • evt. MKBA • NRD voor 1^e fase project-mer of plan-mer • Integrale effectenanalyse • Fase afgerond met voorkeursalternatief of voorkeursbeslissing • NB: er is nog een alternatieve mer-procedure die uitmond in een voorkeursalternatief → Voorkeursbeslissing (of VKA) - uitvoering project - uitvoering zonder project of niet uitwerken oplossing - voorkeur BG - motivering participatie, resultaten verkenning en oplossingen/advies onafh. desk.	• Verzoek principebesluit als startpunt van wettelijk vastgelegde beslistermijn. • Verkenningenfase overslaan voor bepaalde projecten (waar weinig te kiezen valt): meteen naar voorkeursbeslissing Minder vergaande opties: • Achterwege laten participatie voor projecten waar geen ruimte is voor zinvolle participatie of zeggenschap • Achterwege laten van: - mogelijkheid om mogelijke oplossingen aan te dragen - verzoeken om advies onafhankelijk deskundigen - beslissing BG of aangedragen oplossing redelijkerwijs in beschouwing moet worden genomen.	Wettelijke beslistermijn stimuleert efficiënte procesgang en afstemming BG met initiatiefnemers Kan half jaar versnelling opleveren.
c. Planuitwerking - Opstellen ontwerp-projectbesluit 2 ^e fase project-mer of gehele project-mer. Gaat om detaillering project, evt varianten, kwaliteit milieu en autonome ontwikkeling,	• Projectbesluit - beschrijving project - maatregelen - motivering participatie - resultaten verkenning en oplossingen/advies onafh. deskundige. - wijzigt regels omg.pl. - kan gelden als omg.verg. - kan gelden als ander besl.	Voor zover toestemmingen niet worden meegenomen in de projectprocedure: aanpassen coördinatie-regeling afd. 3.5 Awb	

³⁶ Voornemen bevat: of wel of niet voorkeursbeslissing wordt genomen ter voorbereiding projectbesluit, binnen welke termijn een ieder mogelijke oplossingen voor opgave kan aandragen, uitgangspunten voor het redelijkerwijs in beschouwing nemen van die oplossingen, beschrijving van de opgave, beschrijving hoe verkenning wordt uitgevoerd, binnen welke termijn en wie het bevoegd gezag is.

Stap/fase	Documenten, resultaat	Wettelijke versnellingsoptie	Versnelling, tijdswinst
effecten van het project en maatregelen - Vergunningen aanvragen voorbereiden en indienen bij bevoegde gezagen - Zienswijzen proj.besl. project-mer en evt. vergunningen.	- kan gelden als maatwerkvoorschrift		
3a. Beroep Beroep tegen projectbesluit (en vergunningen) bij ABRvS	→ Uitspraak ABRvS	RUG-opties t.a.v. beroep – in ieder geval kansrijk: verbod op pro forma beroep.	6 tot 8 wkn
3b. Realisatie - Aanvragen vergunningen bij bevoegde gezagen na projectbesluit. - FEED-study, voorbereiden definitief investeringsbesluit/ uitvoeringsbesluit projectorganisatie		a. RUG-opties t.a.v. bezwaar voor verg.procedures na projectbesluit: - bezwaarproc. facultatief in bepaalde gevallen - afschaffen bezwaar - invoeren relativiteitsvereiste - strakkere termijnen b. RUG-opties t.a.v. beroep voor verg.procedures na projectbesluit: - beroep in eerste en hoogste instantie in aangewezen geschillen - geen verlof voor hoger beroep - verkorting motivering of cassatie in hoger beroep c. Rechtbank als hoogste rechter bij eenvoudige zaken d. Verbod op pro forma beroep e. Vergunningvrij maken bepaalde kleine activiteiten f. aanpassen coördinatie-regeling afd. 3.5 Awb (voor toestemmingen die niet meegaan in projectprocedure). g. Aanpassen procedure gedoogplichten onder Ow h. Minister LNV bevoegd gezag maken voor natuurtoestemming ombouw gasnetwerk naar waterstof.	a. substantieel (kan wel meer beroepen opleveren). b. substantieel c. vermindert aantal zaken bij RvS d. 6 tot 8 weken e. Substantieel voor betreffende activiteit f. Van enkele weken tot meer dan een jaar. g. Meer dan 6 maanden h. Enkele maanden